



INCOHIS 2024 AUTUMN

DEC 7 - 8, 2024 İSTANBUL / TÜRKİYE

INTERNATIONAL CONGRESS OF NEW HORIZONS IN
SCIENCE AND SOCIAL SCIENCES

SOCIAL SCIENCES PROCEEDINGS BOOK



WWW.INCOHIS.COM



INCOHIS 2024 AUTUMN

INTERNATIONAL CONGRESS OF NEW HORIZONS IN
SCIENCE AND SOCIAL SCIENCES
SOCIAL SCIENCES PROCEEDINGS BOOK

DEC 7-8, 2024

GÜNGÖREN BELEDİYESİ ALT+TAB KULUÇKA MERKEZİ GÜNGÖREN
İSTANBUL / TÜRKİYE

www.incohis.com

info@incohis.com

ISBN: 978-625-00-2595-6

EDITORS

- Prof. Dr. Hüseyin TOROS, Istanbul Technical University
- Lecturer Mustafa OF, Kocaeli University
- Lecturer İsmail KILIÇASLAN, Kocaeli University

All Rights Reserved

All Responsibilities of The Articles Belong to The Authors

SUPPORTERS



Güngören Municipality



Aleksandër Moisiu University, Albania



Universiteti Bujqësor i Tiranës - UBT,
Albania



Uzhhorod National University, Ukraine



University Malaysia Terengganu, Malaysia



İstanbul Technical University
Meteorological Research Club, Türkiye

Dear participants,

INCOHIS 2024 AUTUMN Congress is an internationally recognized academic event. With this congress, where face-to-face and remote participation is supported, you will have the opportunity to present your scientific publications. Our congress, which is attended by respected names in the scientific community, is a candidate congress to bring new horizons to science.

From 7 countries 76 participants applied to the congress. Participants presented their papers for two days in the congress.

We are also grateful to the esteemed participants, our keynote speakers, our referees for their support and contributions to the success of this congress. Thank you for attending our academic event and supporting us.

The INCOHIS congress will be held every year by raising its target higher. It will reach out to wider communities and increase the number of papers and participants.

Any kind of feedback about the congress is very important to us. You can reach our congress from our web page, info@incohis.com e-mail address and official social media accounts.

23.12.2024

INCOHIS ORGANIZING COMMITTEE

KEYNOTE SPEAKERS



Prof. Dr. Mehboob Nagarbawdi
Affiliated to University of Mumbai, India



Prof. Dr. Arbnor Pajaziti
Universiteti i Prishtinës "Hasan Prishtina",
Kosova



Prof. Dr. Lyudmyla Symochko
Uzhhorod National University, Ukraine, Coimbra
University, Portugal



**Prof. PhD Maria Nazaré Coelho
Pinheiro**
Polytechnic University of Coimbra,
Portugal



Assoc. Prof. Hyoruki Ishizaki
Shibaura Institute of Technology, Japan



Dr. Ahmad Ali
University of Mumbai, India

SCIENCE COMMITTEE*Listed in alphabetical order*

- Prof. Dr. Ahmet Duran Şahin, İstanbul Technical University, Türkiye
- Prof. Dr. Ali Deniz, İstanbul Technical University, Türkiye
- Prof. Dr. Ayşe Günsel, Kocaeli University, Türkiye
- Prof. Dr. Engin Özdemir, Kocaeli University, Türkiye
- Prof. Dr. Fatma Çanka Kılıç, Kocaeli University, Türkiye
- Prof. Dr. Flora Merko, Aleksander Moisiu Durres University, Albania
- Prof. Dr. Hanefi Bayraktar, Atatürk University, Türkiye
- Prof. Hiroyuki Ishizaki, Shibaura Institute of Technology, Japan
- Prof. Dr. Hristo Ivanov Katrandzhiev, University of National and World Economy, Bulgaria
- Prof. Dr. Hüseyin Toros, İstanbul Technical University, Türkiye
- Prof. Dr. Hysen Mankolli, Editor of IJEES, Health and Environment Association, U.S.A.
- Prof. Dr. Juan Carlos, Roca University Of Huelva, Spain
- Prof. Dr. Maan T. J. Maarroof, Mousul University, Iraq
- Prof. Dr. Mehmet Demirtaş, Bitlis Eren University, Türkiye
- Prof. Dr. Nardane Yusifova, Azerbaijan National Academy of Sciences, Azerbaijan
- Prof. Dr. Novo Palakalovic, University of East Sarajevo, Bosnia
- Prof. Dr. Olena Demyanyuk, Institute of Agroecology and Environmental Management, Kyiv, Ukraine
- Prof. Dr. Osman Taylan, King Abdulaziz University, Saudi Arabia
- Prof. Dr. Şükrü Dursun, Konya Technical University, Türkiye
- Prof. Dr. Tamara Milenkovic Kerkovic, University of Nis, Serbia
- Assoc. Prof. Dr. Ayşenur Kayabaş Avşar, Çankırı Karatekin University, Türkiye
- Assoc. Prof. Dr. Arben Kambo, Agriculture University of Tirana, Albania
- Assoc. Prof. Dr. Ayşegül Türk, Ankara Hacı Bayram Veli University, Türkiye
- Assoc. Prof. Dr. Azeta Tartaraj, Aleksander Moisiu Durres University, Albania
- Assoc. Prof. Dr. Brunela Trebicka, Aleksander Moisiu Durres University, Albania
- Assoc. Prof. Dr. Eda Bezhani, Aleksander Moisiu Durres University, Albania
- Assoc. Prof. Dr. Eda Bozkurt, Atatürk University, Türkiye
- Assoc.Prof.Dr. Edmond Hoxha, Polytechnic University Of Tirana, Albania
- Assoc. Prof. Dr. Emira Kalaj, University of Shkodra "Luigj Gurakuqi", Albania
- Assoc. Prof. Dr. Etleva Dashi, Agriculture University of Tirana, Albania
- Assoc. Prof. Dr. Ercan Arpaz, Kocaeli University, Türkiye
- Assoc. Prof. Dr. Lyudmyla Symochko, Uzhhorod National University, Ukraine
- Assoc. Prof. Dr. Mehboob Nagarbawdi, Affiliated to University of Mumbai, India
- Assoc. Prof. Dr. Muhammet Fatih Genç, Kocaeli University, Türkiye
- Assoc. Prof. Dr. Nagip Skenderi, University of Prishtina, Kosovo
- Assoc. Prof. Dr. Natalya Gudkova, The State Ecological Academy, Ukraine
- Assoc. Prof. Dr. Nermin Demirkol, Kocaeli University, Türkiye
- Assoc. Prof. Dr. Taner Erdoğan, Kocaeli University, Türkiye
- Assoc. Prof. Dr. Ylber Aliu, AAB College, Kosovo
- Assoc. Prof. Dr. Samad Rahimi Aghdam, Tabriz University, Iran
- Assoc. Prof. Dr. Selda Uca, Kocaeli University
- Assist. Prof. Dr. Mazin Nazar Fadhel, Mosul university, Musul, Iraq
- Assist. Prof. Dr. Berna Kavaz Kındıgılı, Atatürk University, Türkiye

- Assist. Prof. Dr. Fatih Sevgi, Selçuk University, Türkiye
- Assist. Prof. Dr. Handan Özçelik Bozkurt, Sinop University, Türkiye
- Assist. Prof. Dr. Larissa Shragina, Odessa I. I. Mechnikov University, Ukraine
- Assist. Prof. Dr. Nuray Aşantuğrul, Amasya University, Türkiye
- Assist. Prof. Dr. Seyil Najimudinova, Kyrgyzstan Türkiye Manas University, Kyrgyzstan
- Assoc. Prof. Dr. Tuncer Gövdeli, Atatürk University, Türkiye
- Assist. Prof. Dr. Vedat Tümen, Bitlis Eren University, Türkiye
- Assist. Prof. Dr. Vystavkina Daria, Odessa I. I. Mechnikov University, Ukraine
- Assist. Prof. Dr. Yıldırım Karadeniz, Kocaeli University, Türkiye
- Assist. Prof. Dr. Yusuf Budak, Kocaeli University, Türkiye
- Phd. Alba Ramallari, Aleksandër Moisiu University Durrës, Albania
- Phd. Alma Zisi, Aleksandër Moisiu University Durrës, Albania
- Phd. Blerina Vrenozi, Tirana University, Albania
- Phd. Daniela Lika, Aleksander Moisiu Durres University, Albania
- Phd. Gülşah Keklik, İstanbul Technical University
- Phd. Irfan Wahyudi, Universitas Airlangga, Indonesia
- Phd. Mirela Alushllari, University of Albania, Albania
- Phd. Jonida Gashi, Aleksander Moisiu Durres University, Albania
- Phd. Olta Nexhipi, Aleksandër Moisiu University Durrës, Albania
- Phd. Violeta Neza, Aleksander Moisiu Durres University, Albania
- Phd. Ariola Harizi, Aleksander Moisiu Durres University, Albania
- Phd. Saeid Shojaei, University of Tabriz, Iran
- Phd. Süleyman Soydaş, Kocaeli University, Türkiye
- Phd. Ada Aliaj, Aleksandër Moisiu University Durrës, Albania
- Phd. Moses M. Solomon, King Fahd University, Saudi Arabia
- Phd. Emma Gurashi Nikolaoy, University Of Patras, Greece
- Phd. Hisham M. Alidrisi, King Abdulaziz University, Saudi Arabia
- Phd. Thawee Numsakulwong, Rajamangala University of Technology Isan, Tayland
- Phd. Reyhan Dadash, Azerbaijan State Pedagogical University, Azerbaijan
- Lecturer Mustafa Of, Kocaeli University
- Lecturer İsmail Kılıçaslan, Kocaeli University

İÇİNDEKİLER

ABSTRACTS / POSTERS.....	1
CONTRIBUTIONS OF SHARED MENTAL MODELS TO VIRTUAL TEAMS: A DYNAMIC THAT ENHANCES PERFORMANCE AND COLLABORATION	2
MATHEMATICS PRACTICES AND TEACHER NEEDS IN OUT-OF-SCHOOL LEARNING ENVIRONMENTS IN EARLY CHILDHOOD	3
THE 12 MARCH MEMORANDUM AND THE FRAGMENTATION OF LEFTIST MOVEMENTS: A TURNING POINT IN TURKISH POLITICS.....	4
#METOO MOVEMENT IN TURKEY: DIGITAL MEDIA AND SOCIAL TRANSFORMATION	5
NARCISSISM AND POPULIST LEADERSHIP: BUILDING EMOTIONAL BONDS THROUGH PATERNAL AUTHORITY, MESSIANIC LEADERSHIP, AND GLORIOUS PAST NARRATIVES	6
A POPULAR CONCEPT ARTIFICIAL INTELLIGENCE: BIBLIOMETRIC ANALYSIS.....	7
PEER SUPPORTED EDUCATION AS A TEACHING STRATEGY: THE SAFE-YOU PROJECT EXAMPLE	8
RESEARCH ON THE ERROR ORIENTATIONS OF SECONDARY SCHOOL MATHEMATICS TEACHERS.....	9
THE CONSTRUCTION OF VIRTUAL MEMORY THROUGH PHOTOGRAPHY ON SOCIAL MEDIA PLATFORMS: THE INSTAGRAM CASE.....	10
DIGITAL LITERACY: THE ESSENTIAL SKILL OF THE MODERN AGE.....	11
THE JOURNEY OF ACCOUNTING IN TÜRKİYE: FROM STAIRS METHOD TO TURKISH ACCOUNTING STANDARDS.....	12
AN ANALYSIS OF VIEWER COMMENTS ON “TONGUÇ ACADEMY” CHANNEL FROM THE PERSPECTIVE OF USES AND GRATITUDE	13
HISTORY OF NUCLEAR ENERGY IN THE WORLD AND IN TURKEY	14
BRICS AND TURKIYE RELATIONS.....	15
ARE APOLITIC PEOPLE ACTUALLY POLITICAL? THE SOCIOPOLITICS OF APOLITISM.....	16
THE RELATIONSHIP BETWEEN LEADERSHIP BEHAVIOR NECESSITY PERCEPTION AND WORK TYPES AND JOB CATEGORIES	17
INVESTIGATING THE POTENTIAL OF ONLINE COGNITIVE TRAINING ON MENTAL HEALTH: A FEASIBILITY STUDY	18
ERRORLESS TEACHING METHODS IN TEACHING DAILY AND SOCIAL LIFE, SELF-CARE, AND SOCIAL SKILLS TO CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS	19
SUPPORTING PHONOLOGICAL AWARENESS OF CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDER	20

EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN BODY PERCEPTION AND EATING ATTITUDES AND PEER BULLYING	21
DISINFORMATION DURING COVID-19: AN ANALYSIS IN THE CONTEXT OF PAUL VIRILIO'S CRITIQUE OF SPEED	22
WOMEN AND FAMILY IN THE QURAN	23
FULL TEXT PAPERS.....	24
ORTAOKUL MATEMATİK ÖĞRETMENLERİNİN HATA YÖNELİMLERİNİN ARAŞTIRILMASI	25
TÜRKİYE'DE MUHASEBENİN YOLCULUĞU: MERDİVEN'DEN TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI'NA.....	31
KULLANIMLAR VE DOYUMLAR PERSPEKTİFİNDEN “TONGUÇ AKADEMİ” KANALI İZLEYİCİ YORUMLARINA DAİR BİR ANALİZ	44
COVID-19 DEZENFORMASYONU: PAUL VIRILIO’NUN HIZ ELEŞTİRİSİ BAĞLAMINDA BİR İNCELEME	53
KUR’AN’DA KADIN VE AİLE	58

ABSTRACTS / POSTERS

The abstract fields of the papers that have met all the conditions of the INCOHIS 2024 AUTUMN congress as abstract, poster and full text will be shown on the following pages. In addition, the full texts of the papers that have been applied as full text are available on the following pages.

CONTRIBUTIONS OF SHARED MENTAL MODELS TO VIRTUAL TEAMS: A DYNAMIC THAT ENHANCES PERFORMANCE AND COLLABORATION

Lecturer MUSTAFA OF

Kocaeli University, Kocaeli Vocational School, Computer Programming
mustafaof@hotmail.com

Abstract

This study examines the contributions of shared mental models to the performance and collaboration of virtual teams. The complexity of virtual work environments and the communication difficulties brought about by physical distance make it difficult to develop a common understanding among team members. In this context, shared mental models are seen to provide more effective communication and coordination among team members, accelerate decision-making processes, and increase team efficiency. In the light of existing literature, the study examines how shared mental models are developed in virtual teams and their positive effects on performance. In addition, the relationship between leadership and collaboration processes in virtual teams and shared mental models is also evaluated. Finally, how these models can be used more efficiently in virtual environments and future areas of study are discussed.

Keywords: Shared Mental Models, Virtual Teams, Team Performance, Collaboration, Leadership, Digital Work, Team Dynamics

**MATHEMATICS PRACTICES AND TEACHER NEEDS IN OUT-OF-SCHOOL
LEARNING ENVIRONMENTS IN EARLY CHILDHOOD****Assist. Prof. Dr. ÇAĞLA BAL**Fatih Sultan Mehmet University, Education, Preschool Education
*cbal@fsm.edu.tr***MERVE KETENCİ TONA**Hacettepe University, Education, Preschool Education
*merveketenci@gmail.com***Prof. Dr. BERRİN AKMAN**Hacettepe University, Education, Preschool Education
*bakman@hacettepe.edu.tr***Abstract**

In this study, preschool teachers' involvement in mathematics in the classroom and out of school and their needs for teaching mathematics in out-of-school learning environments were investigated. The study was designed using the case study design, one of the qualitative research designs. The data obtained were analyzed by content analysis method and frequency values were given. The sample of the study consisted of 39 teachers working in Samsun, Sinop, Amasya and Ordu provinces. Participants were included in the study through convenience sampling. While 23 of the teachers had a mathematics center in their classrooms, 16 of them did not. While 31 teachers used out-of-school learning environments in their educational processes, it was found that the frequency of use was mostly (34%) 3 hours a week. The most frequently used out-of-school learning environment was nature/nature/forest. In the selection of out-of-school learning environments, it was found that safe environments and environments suitable for children's interests and needs were mostly preferred. While the majority (81%) of the teachers who used out-of-school learning environments stated that they carried out mathematics practices in these environments, it was found that they integrated mathematics with games and used field trip-observation and teaching methods and techniques the most. While the materials in the classrooms with mathematics centers were mostly artificial materials (18), the materials used outside the school were mostly natural materials.

Keywords: Early Childhood Education, Out Of School Learning Environment, Math At Early Childhood

THE 12 MARCH MEMORANDUM AND THE FRAGMENTATION OF LEFTIST MOVEMENTS: A TURNING POINT IN TURKISH POLITICS

GÜLÇİN SAĞIR KESKİN

Ankara University, Faculty of Communication, Journalism
gulcin.sgr@gmail.com

Abstract

This study examines the effects of the 12 March 1971 Memorandum on leftist movements in Turkey and the process of their fragmentation. Throughout the 1960s, labor movements, student protests, and the rise of left-wing politics significantly altered the country's social dynamics. The political freedoms expanded by the 1961 Constitution, especially through the establishment of the Turkish Workers' Party (TİP) and the Confederation of Progressive Trade Unions of Turkey (DİSK), increased the influence of the left in the political sphere. Anti-imperialist protests observed in universities and on the streets were among the most notable characteristics of this period. However, the growing strength and radicalization of leftist movements were perceived as a threat by the military and conservative circles, leading to the issuance of the 12 March Memorandum. Although the memorandum was not a direct coup, it significantly altered the political landscape. Following the memorandum, pressure on leftist movements intensified; TİP was dissolved, many leaders were arrested, and student movements were severely repressed. During this period, the prosecution and punishment of symbolic figures of the left weakened the leadership structures of these movements. This study explores the process of fragmentation within the leftist movements during this time. The radical groups' turn to armed struggle deepened the ideological and strategic divide between them and the more reformist factions of the left. This fragmentation led to a loss of power within the left and a restriction of political participation in Turkey. The 12 March Memorandum not only impacted leftist movements but also had lasting effects on the democratic structures of Turkey, paving the way for the country's gradual shift towards authoritarianism. This study aims to analyze the long-term effects of the 12 March Memorandum on leftist movements in Turkey and underscores the critical importance of this period in Turkish political history.

Keywords: 12 March, Leftist Movements, Political Participation

#METOO MOVEMENT IN TURKEY: DIGITAL MEDIA AND SOCIAL TRANSFORMATION

GÜLÇİN SAĞIR KESKİN

Ankara University, Faculty of Communication, Journalism
gulcin.sgr@gmail.com

Abstract

This study aims to examine the rise of the #MeToo movement in Turkey and how it has driven social transformation through digital media. The #MeToo movement raised a powerful voice against gender inequality by encouraging women to share their experiences of sexual harassment and abuse. In Turkey, the movement resonated strongly on digital platforms, becoming an important tool for women to share their experiences and strengthen solidarity networks. The main goal of this study is to analyze how the #MeToo movement initiated social transformation in Turkey and how digital media accelerated this process. Additionally, it seeks to evaluate the impact of digital activism on the struggle for women's rights and the relationship between #MeToo and local feminist movements in Turkey. In this context, the study explores the influence of digital media on social movements while considering how #MeToo was adapted to the specific conditions in Turkey. The findings of the study show that the #MeToo movement has allowed women in Turkey to engage in a more visible struggle against gender-based violence through digital media. Digital platforms provided opportunities for women to anonymously share their experiences, raising awareness of gender inequality. Furthermore, the study highlights how the movement has transformed the fight for women's rights in Turkey and impacted local feminist movements.

Keywords: #metoo Movement, Digital Activism, Women's Movement

NARCISSISM AND POPULIST LEADERSHIP: BUILDING EMOTIONAL BONDS THROUGH PATERNAL AUTHORITY, MESSIANIC LEADERSHIP, AND GLORIOUS PAST NARRATIVES

GÜLÇİN SAĞIR KESKİN

Ankara University, Faculty of Communication, Journalism
gulcin.sgr@gmail.com

Abstract

This study examines the narcissistic traits of populist leaders and how these traits interact with elements such as paternal authority, emotional bond building, messianic leadership, grand future promises, and glorious past narratives. Populist leaders succeed in establishing strong emotional connections with the populace by presenting themselves as the nation's protectors or paternal figures. These leaders idealize past prosperous periods while making grand promises for the future, thereby mobilizing the collective emotions of the people. The study initially addresses the role of narcissism in populist leadership within a theoretical framework. It discusses how narcissistic leaders elevate themselves and perceive themselves as possessing a unique mission, thereby becoming messianic figures. Subsequently, the concept of paternal authority is explored in the context of populist rhetoric, analyzing how it reinforces a hierarchical yet emotional relationship between the leader and the populace. Strategies for building emotional bonds are analyzed through the leaders' rhetoric and symbolic actions. In this context, the narratives of a glorious past and grand future promises play a critical role in shaping the collective identity and hopes of the people. The study emphasizes the importance of these narratives in the processes through which populist leaders gain legitimacy and build resistance against criticism. In conclusion, the relationship between narcissism and populist leadership is thoroughly examined at the intersection of the leaders' personal attributes and their implemented political strategies. This analysis contributes to a better understanding of how populist leaders operate effectively and mobilize masses. The study offers a significant perspective to the existing populism literature by highlighting the impact of leaders' methods of building emotional bonds on political dynamics.

Keywords: Narcissism, Populist Leadership, Paternal Authority, Emotional Bond, Messianic Leadership

A POPULAR CONCEPT ARTIFICIAL INTELLIGENCE: BIBLIOMETRIC ANALYSIS

Expert REYHAN GÜNDÜZ

Istanbul Ticaret University, Institute Of Communication Science And Internet, Media And
Communication Studies
reyhan-gunduz-@hotmail.com

Abstract

Since artificial intelligence has many disciplines, it has become an important concept that is researched and studied in many fields. Artificial intelligence technologies process the discipline of image processing with data analysis. It is the ability of a robot to understand and carry out given commands. The aim of this study is to present the concept of artificial intelligence by obtaining data through bibliometric analysis. Web Of Since was used to analyze the studies that researchers carried out using keywords and the distribution by year, subject, country. The method of the study is bibliometric analysis. With bibliometric analysis, the keyword artificial intelligence was searched by creating filters on the Web Of Since platform for the concept of artificial intelligence according to years. Research articles are included with Review article, early access; In the topics filter, the publications to be reported were selected as informatics literature, communication, human robot interaction, and facial recognition; The years 2010-2024 were the limit of the research; The language choice was English. Web Of Since Index, Science Cititien and Social Sciens Citat indexes were selected. WOSviwer was used after the report was created. In the research findings, the network view of the authors was analyzed under the heading of co-authorship, keyword density map, citations (documents, sources, authors, institutions, countries), citations - cited references, citations. Analyzes were evaluated according to network connection, historical process and density. In the research findings, the density of keywords such as recognition, artificial intelligence, information retrieval, internet and robot in 1000 data; the most cited authors are Cassel, Saltın, Chen, Andre; The resources used are artificial trends, audio-video based biometrics, artificial intelligence applications; countries USA, Germany, Japan, China, South Korea, England, Spain, Greece; institutions University of Southern California, MIT (Massachusetts Institute of Technology, University of Granada, University of Arizona, University of Salford, Bielefeld University; the most cited authors are Duffy, Allen, Dautenhhan, Sidner, Kopp and Dehn

Keywords: Artificial Intelligence, Communication, Bibliometric Analysis, Web Of Since, Wosviwe

PEER SUPPORTED EDUCATION AS A TEACHING STRATEGY: THE SAFE-YOU PROJECT EXAMPLE

Prof. Dr. HAKAN AYDIN

Erciyes University, Faculty Of Communication, Journalism
haydin@erciyes.edu.tr

Abstract

The peer-supported education model is positioned as the primary education model of the project titled “Digital Health Guidance Academy for Young Leaders” (Safe-You) supported within the scope of the Erasmus+ Program carried out by the Turkish National Agency. Peer-supported education programs in the project describe the process in which young people who have received peer education with the support of youth workers, guidance teachers and scientists, carry out trainings labeled “Surviving in the Digital Age” organized for their peers with the support and supervision of scientists and are included in activity planning. Because young people are affected by their peer groups, either positively or negatively, but strongly. The logic of peer education is based on young people being able to positively influence each other. Peer educators can be models for their peers on how to combat digital problems and how digital environments can be used for social capital development. Young people are likely to listen to and take their admired and respected peers as models. Peer educators can support their peers in and outside of education. Peer educators can play an important role in solving problems in their environment. Young people understand each other easily because they have similar experiences, likes, interests and a special language among themselves. The informal relationship between them brings them closer and makes them open to listening and understanding each other. This is why peers can easily transfer information to each other. They not only transfer information, but also play a role in changing their attitudes and behaviors on the subject. The academic paper, which has a qualitative design character, aims to further discuss the capacity of peer education to produce solutions to the problems addressed by Safe-You.

Keywords: Erasmus+, Peer Supported Education, Safe-you, Youth

RESEARCH ON THE ERROR ORIENTATIONS OF SECONDARY SCHOOL MATHEMATICS TEACHERS

PhD. SENEM KALAÇ

Ministry of Education, Mathetmatic Teacher

senemkalac@gmail.com

Abstract

The aim of the study is to determine the error orientations of secondary school mathematics teachers and to reveal their opinions about student errors. Parallel mixed method was used in the study. The sample of the study consisted of 18 mathematics teachers with more than three years of service in three different secondary schools in a province in eastern Turkey. While qualitative data collection tools were used to reveal teachers' opinions about student errors, quantitative data collection tools were used to determine error orientations. A semi-structured interview form was used as a qualitative data collection tool. In the form, teachers were asked about their reactions to student errors in the lesson, whether they see errors as a part of the lesson, the feedback they give in response to errors, whether they use errors as a teaching tool and why students may make mistakes. Expert opinion was used while preparing the questions. Teacher Error Orientation Questionnaire was used as a quantitative data collection tool. While content analysis was applied to qualitative data, descriptive statistics were applied to quantitative data. As a result of the content analysis, the theme of teacher error orientation was formed and various codes and categories were determined under this theme. As a result of the qualitative data analysis, teachers generally stated that they were tolerant towards student errors, that making mistakes was a natural element of the learning process, and that students could learn from errors. Nevertheless, it was inferred from their responses that some teachers were hesitant to make use of errors as a teaching tool in the classroom. When the teachers' responses to the error orientation questionnaire were analysed, it was concluded that teachers' error orientations were generally positive.

Keywords: Mathematics Teaching, Error Orientation, Mixed Method

THE CONSTRUCTION OF VIRTUAL MEMORY THROUGH PHOTOGRAPHY ON SOCIAL MEDIA PLATFORMS: THE INSTAGRAM CASE

Assistant ŞEYMANUR KORUCUK SÖĞÜT

Karamanoğlu Mehmetbey University, Faculty of Applied Sciences, New Media And Communication
seymanurkorucuk@kmu.edu.tr

Abstract

With technological advancements, traditional media tools have been updated to meet contemporary needs, while internet-based new media environments also cater to users. One of the innovations brought by new media is social media platforms. Social media has fundamentally changed how individuals communicate and share in today's digital age. These platforms play a significant role in constructing both personal and collective memories. Especially visual-focused social media tools like Instagram play a central role in transforming individuals' lives and experiences into a digital memory. These platforms, where photos are shared, liked, and commented on, allow users to structure their memories, experiences, and identities in a virtual environment. Instagram stands out as a medium where users visually share, interact, and leave digital traces of their lives. The visual and interactive features offered by this platform are crucial for understanding the mechanisms individuals use to construct their virtual memories. Since its invention, photography has been intertwined with individual lives. Just as in the era when traditional media was dominant, photography remains of great importance in today's age of new media tools. This study examines how virtual memory is constructed through photography using the example of Instagram. Instagram, which offers multifunctional use, has effectively created a technological memory akin to a virtual photo album through its features. In today's world, where human life is surrounded by digital elements, memories, experiences, and events are gradually being moved from dusty shelves and albums to the virtual world. Instagram, offering a visual world, is one of the significant instruments in this realm.

Keywords: Photography Art, Instagram, New Media, Virtual Memory

DIGITAL LITERACY: THE ESSENTIAL SKILL OF THE MODERN AGE**ŞEYMANUR KORUCUK SÖĞÜT**

Karamanoğlu Mehmetbey University, Faculty of Applied Sciences, New Media And Communication
seymanurkorucuk@kmu.edu.tr

BÜŞRA URLULAR

Atatürk University, Faculty of Communication, Radio-Tv Cinema
burlular@gmail.com

Abstract

With the rapid progress of digitalisation in today's world, access to information and production has become easier. However, this situation has also brought new problems such as information pollution, ethical problems and labour theft. In this context, digital literacy is important for individuals and societies to gain the skills to access, evaluate, produce and share accurate information safely in the digital world. Digital literacy includes not only how to use technology tools, but also a wider range of skills such as critical thinking, access to information, evaluation, production and effective communication. In this study, issues such as what digital literacy is, its importance, its differences from media literacy and its future are examined in depth. Digital literacy enables individuals to be more successful in all areas of life, from education to business life, from social relations to citizenship duties. Digital literacy helps individuals to combat information pollution, misinformation and disinformation they encounter in the digital world. In addition, digital literacy enables individuals to act safely on digital platforms, protect their personal information and cope with negative situations such as cyberbullying. Digital literacy also contributes to the development of individuals' creative thinking and problem-solving skills. In order to raise awareness of individuals and society in digital literacy, important points in the use and consumption processes of new media technologies are one of the topics of the study. In conclusion, digital literacy has become one of the most important elements for individuals and societies to use media consciously. Developing digital literacy will increase individuals' access to information, strengthen their critical thinking skills and enable them to become more active and conscious citizens in the digital world.

Keywords: Digital Literacy, Digitalisation, Information Pollution, Media Literacy, New Media

THE JOURNEY OF ACCOUNTING IN TÜRKİYE: FROM STAIRS METHOD TO TURKISH ACCOUNTING STANDARDS

Prof. Dr. CEMAL ELİTAŞ

Yalova University, Faculty of Economics And Administrative Sciences, Department of International
Trade And Finance
cemal.elitas@yalova.edu.tr

Abstract

The desire and effort to be accountable is as old as the division of labor among people. In this context, this study will begin by examining the "Stepped Method," which was used for approximately 1,100 years, and will then explore the history of accounting up to the Turkish Accounting Standards. The primary aim of our study is to demonstrate the structure, modernity, and necessity-focused nature of the accounting history of Turkish states, and to correct a common misconception in the accounting history literature. Specifically, although Luca Pacioli (1495) is widely recognized in the accounting history literature as the founder of the double-entry bookkeeping system, those who closely study accounting history know that the first person to discuss the principles and characteristics of double-entry bookkeeping was actually Angelo Senizio. This finding is a compelling example of how seemingly definitive knowledge in accounting history can be questioned. The study is qualitative in nature, based on the analysis of theoretical and research findings. It will also be supported with examples and illustrations, and will sequentially cover the ladder recording method, the journey of accounting in the Republic of Turkey, and the conclusion section. The aim of this study is to correct an error in the historical literature regarding the double-entry bookkeeping technique and, with a sense of scientific responsibility and appropriate skepticism, to highlight the valuable work of Abdullah püser Mohammed bin Kiyâ el-Mâzenderânî in this field. Additionally, the study seeks to introduce and emphasize the importance of the "ladder recording method," a significant accounting technique. In this context, it is believed that recognizing the historical use of the ladder accounting recording method in our historical locations, and its inclusion in the literature, are crucial. It is important for the method to be acknowledged in accounting theory studies. When closely examined, the ladder recording method possesses all the essential characteristics of the double-entry bookkeeping system, which is specifically highlighted within this study. Furthermore, the study addresses convergence efforts in accounting, emphasizing the significant influence and demand from multinational and global enterprises. The primary reason for this is the importance of having financial statements produced in any country follow the same format and logical sequence, especially for managers. The near elimination of variations in financial data interpretation across countries is of great importance for multinational enterprises. Achieving uniformity in "Accounting Standards" and "Accounting Policies" is considered a crucial and noble goal.

Keywords: Accounting, Accounting History, Stairs Method

AN ANALYSIS OF VIEWER COMMENTS ON “TONGUÇ ACADEMY” CHANNEL FROM THE PERSPECTIVE OF USES AND GRATITUDE

Assist. Prof. Dr. GABRIELA OANA OLARU

İstanbul Medipol University, Faculty Of Communication, Media And Visual Arts
gabriela.olaru@medipol.edu.tr

Abstract

This study analyzed the audience comments of the educational channel Tonguç Akademi, which broadcasts in Turkish on the YouTube platform and produces educational content for students. Videos with a view count of 1 million and above were included in the study. The analyzed videos' high number of views and audience interaction provide a suitable basis for the study. The study was conducted using descriptive analysis and thematic analysis methods. The themes and codes determined as a result of the research examined the audience's views about the content presented and the instructor, as well as their expectations and satisfaction perceptions. Understanding the satisfaction of using new media platforms in educational activities will guide the development of policies and educational content for needs on virtual platforms. In this study, which was conducted within the framework of the theory of uses and gratifications, the viewing motivations and satisfaction perceptions of the channel audience were investigated. Questions such as how the audience benefited from the content and which needs were met through the videos guided the determination of the themes and categories. As a result of the study, three main themes and sixteen codes were determined. This research provides feedback on understanding audience needs and expectations in planning educational videos produced using new media platforms and using such platforms as a practical learning tool.

Keywords: Youtube, New Media, Digital Culture, Online Education

HISTORY OF NUCLEAR ENERGY IN THE WORLD AND IN TURKEY

Assoc. Prof. Dr. İSMAİL AKTAR

Yalova University, Faculty of Economics And Administrative Sciences, Economy
ismail.aktar@yalova.edu.tr

Abstract

This article presents the historical development of nuclear energy in the world and in Turkey in a historical chronology and to examine the reasons why nuclear energy in Turkey lags behind Japan and South Korea in particular. The events are presented in a chronological order. The first reactor began in 1942 with the experiment of physicist Enrico Fermi at the University of Chicago. The era of peaceful nuclear energy began with the establishment of the International Atomic Energy Agency (IAEA) in 1957. By 1990, the total number of nuclear power plants was 416 and the total capacity was 318,253 MWe. However, nuclear accidents (especially the 1986 Chernobyl and the 2011 Fukushima disasters) and their terrible disasters have seriously shaken public confidence in nuclear energy. As a result of the involvement of environmental and green movements in political life and their participation in government by finding a response in society, the establishment of new nuclear power plants has been reduced or terminated after the 2000s, especially in western countries. The construction of new nuclear facilities is mostly in developing countries. IAEA reports that China 25, India 7, Egypt, Russia and Turkey 4, and Bangladesh 2 under constructions. Developed countries do not have nuclear power plants under construction. Turkey has kept the transition to nuclear energy on its agenda since the 1950s. In 1961, the first prototype nuclear reactor for 1 MW experimental purposes was put into service in Büyükçekmece, Istanbul. After signing an agreement with the Russian Federation in 2010, Turkey was able to lay the first foundation in Mersin Akkuyu in 2018. It is expected that the VVER type with 4 units of 1200 MW and a total capacity of 4800 MW will cost 20 billion USD. Turkey is very late in nuclear energy. In the 1950s, Japan and South Korea, which we were in the same group with, started to build nuclear power plants after 1950. Japan builds its first reactor in 1963 and today has 12 reactors and 11046 MW producing 5.5% of its total electricity from nuclear power. Korea has 24 with 25825 MW of installed power producing 29.6% of its total electricity. There are two reasons why Turkey is lagging behind in nuclear energy. The first is the failure to ensure political and administrative continuity. The second issue is that the financing issue has not been resolved.

Keywords: Nuclear Energy, Nuclear History, Türkiye, Japan, South Korea

BRICS AND TURKIYE RELATIONS

EREN YİĞİTOĞLU

Ankara Hacı Bayram Veli University, Literature, History
erenyigitoglu57@gmail.com

Abstract

In this study, the relations between BRICS and Türkiye were examined. BRICS is one of the international cooperation groups that first emerged in 2009 for economic purposes under the name BRIC by countries from different parts of the world. When it was first established, Brazil from Latin America, the Russian Federation from Eurasia, and India and China from Asia were the founders of this group. On 24 December 2010, South Africa gained member state status after being officially invited to the group by the BRIC countries. With South Africa becoming a member, the name of the group was changed to BRICS. With a new expansion in 2024, Egypt, Ethiopia, Iran and the United Arab Emirates also became part of this group. If we look at Turkey's relations with this group, it started to increase after the aircraft crisis between Türkiye and Russia ended. Mehmet Şimşek, the Deputy Prime Minister at the time, said in a statement in April 2017 that BRICS membership was being seriously evaluated. With the summit held in Johannesburg, South Africa in 2018, Türkiye was represented as President for the first time. After 2018, Türkiye was among the guests at the 16th BRICS Summit held in Kazan, Russian Federation. President Recep Tayyip Erdoğan also attended the summit held on 22-24 October 2024 and held bilateral meetings. President Recep Tayyip Erdoğan emphasized that Turkey should become a full member of BRICS during the summit, and in other speeches he made from time to time, he emphasized that Turkey wanted to become an official member of the BRICS group. Turkey's full membership process to BRICS is being followed not only by Turkey but also by the Western world. News claiming that Turkey would break away from the Western world in case of full membership in BRICS have become more prominent. In particular, the EU appears as one of the institutions that "views Turkey's membership in BRICS with suspicion and concern". However, in November, Minister of Trade Ömer Bolat announced that BRICS countries offered joint membership status for Türkiye. If Turkey officially receives associate membership status, it is likely that steps will be taken for full membership in the near term. But for the short term, instead of the expansion of the BRICS group, there will be a process of adaptation of the newly joined countries to the group.

Keywords: Brics, China, Russia, Türkiye

ARE APOLITIC PEOPLE ACTUALLY POLITICAL? THE SOCIOPOLITICS OF APOLITISM

GİZEM ÖZDEN

Bursa Technical University, Faculty of Social Sciences, Sociology
gizemylmz93@hotmail.com

Abstract

Political sociology is a discipline that analyzes the participation of individuals in political processes and how social life is shaped by these processes. Today, the social and political impact of “apolitical” individuals is increasingly gaining importance. Although “being apolitical” is generally evaluated as being indifferent to political processes or remaining neutral, it can be argued that this situation itself has a political meaning. Our paper aims to discuss how apoliticality is an indirect form of political action rather than an “outside politics” stance. The main purpose of the research is to analyze the indirect effects of apolitical individuals on the political system and also to question whether apoliticality is a political stance. In this context, the relationship between apolitical individuals and their psychological, sociological and cultural situations will be examined. The study examines the reasons why individuals move away from politics; factors such as economic concerns, the complexity of the political system, and the state of individuals feeling ineffective will be discussed. In addition, Howard Zinn's metaphor "You Can't Be Neutral on a Moving Train" will be used to support the argument that individuals' apolitical attitudes are inevitably included in political processes. A qualitative method was adopted in the study; literature review, sociological analysis, and theoretical frameworks regarding individuals' political behavior were brought together. While examining the behaviors of apolitical individuals and the effects of these behaviors on the political system in society, the meaning of these attitudes in the context of social relations was analyzed. As a result, our paper argues that apolitical people try to stay away from political issues and politics, in fact, they leave a mark on the political system in order to exhibit a unique "political stance". Apoliticalness is not only a form of indifference; but can also be redefined as an indirect political stance. This study aims to understand the sociological dimensions of apoliticism in more depth and to contribute to the literature on political sociology.

Keywords: Apolitical, Political, Political Stance, Remaining Neutral, Society

THE RELATIONSHIP BETWEEN LEADERSHIP BEHAVIOR NECESSITY PERCEPTION AND WORK TYPES AND JOB CATEGORIES

RAVZA ÖZGE

Istanbul Technical University, Faculty of Business Administration, Engineering Management
tekin15@itu.edu.tr

Prof. Dr. SEÇKİN POLAT

Istanbul Technical University, Faculty of Business Administration, Industrial Engineering
polatsec@itu.edu.tr

Abstract

Over time, work styles have evolved, and advancing technology has accelerated this adaptation. Employees can now work remotely as long as they have the necessary equipment and internet access. Changes in work styles also affect how managers and employees interact, potentially influencing leadership behaviors. According to situational leadership theory, managerial behaviors are expected to adapt as work environments change. Consequently, leadership behaviors that are effective in office settings may not translate well to remote work environments. Similarly, job types may also necessitate changes in leadership behaviors. Since leadership behavior is a critical factor influencing employee performance, understanding employees' perceptions of leadership behaviors in relation to work styles and job types is a key area of research. A literature review revealed no studies that explore the relationship between perceptions of leadership behaviors, work styles, and job types. This research aims to uncover employees' perceptions of which leadership behaviors are deemed most necessary under specific work styles and job types. The research employs multiple correspondence analysis (MCA) to examine these relationships. The target population comprises individuals with work experience. The research is based on the 21 leadership behavior dimensions identified in the GLOBE (Global Leadership and Organizational Behavior Effectiveness) study. A preliminary investigation identified 12 of these dimensions as essential for the leadership. Employees were then asked to indicate which of these 12 dimensions were most critical for specific work styles and job types. The MCA results show that the first two dimensions explain 54.8% and 16.7% of the variance, respectively. The findings suggest that perceptions of leadership behaviors vary more across work styles than job types. For project-based jobs, team-oriented, diplomatic, and decisive behaviors were prioritized, while non-project-based jobs emphasized motivational behaviors such as being inspiring and humble. In remote work settings, strategic behaviors like being visionary and managerially competent were considered crucial, whereas in-office work emphasized social behaviors such as honesty and humility.

Keywords: Leadership, Remote Work, In-office Work, Project-based Jobs, Non-project-based Jobs, Multiple Correspondence Analysis (Mca)

INVESTIGATING THE POTENTIAL OF ONLINE COGNITIVE TRAINING ON MENTAL HEALTH: A FEASIBILITY STUDY

PhD. DİL RUBA SÖNMEZ

İbn-u Haldun University, Faculty of Humanities And Social Sciences, Psychology
dilrubasonmez@gmail.com

Abstract

Digital tools are becoming essential for addressing mental health issues, enhancing executive functions, and improving social cognition. Executive functions and social cognition are known to be associated with mental health challenges such as anxiety, stress, and depression. This study aimed to design an online social cognitive training program and evaluate its feasibility in a pilot study. Eighteen participants were recruited and randomly assigned to two groups: the experimental group (n=9), which completed a six-week online training program, and the control group (n=9), which remained on a waiting list. Mental health was assessed using tools such as the Depression Anxiety Stress Scale-21 and Generalized Anxiety Questionnaire-7. Executive functions were measured through the Wisconsin Card Sorting Task, N-back Task, and Go/No-Go Task. Social cognition was evaluated using the Interpersonal Reactivity Index, the Eyes Test, and the Self-Assessment Manikin. A 2 x 2 repeated-measures ANOVA revealed a significant effect of time on mental health symptoms and inhibitory control ($p < .05$). However, neither the group effect nor the interaction between time and group was statistically significant ($p > .05$). This pilot study focused on evaluating the feasibility of the training program rather than its effectiveness. The findings provide valuable insights for refining the intervention. Future studies with larger, more diverse samples and rigorous methodologies are needed to fully evaluate the program's impact on mental health and cognitive skills.

Keywords: Online Training, Mental Health, Cognitive Skills

ERRORLESS TEACHING METHODS IN TEACHING DAILY AND SOCIAL LIFE, SELF-CARE, AND SOCIAL SKILLS TO CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS

ABDULSAMET KORKMAZ

Bandırma Onyedi Eylül University, Faculty of Sports Sciences, Physical Education And Sports
sametskorkmaz544@gmail.com

Assoc. Prof. Dr. TURAN BAŞKONUŞ

Bandırma Onyedi Eylül University, Faculty of Sports Sciences, Physical Education And Sports
baskonusturan@gmail.com

Assist. Prof. Dr. EMRE LAÇİN

Mustafa Kemal University, Faculty of Education, Department Of Special Education
emrelacn09@gmail.com

Abstract

Daily and social life skills, self-care, and social skills are critically important for children with special needs to maintain independent living and adapt to society. Daily life skills include practical abilities such as cooking, shopping, time management, and using transportation, which help individuals meet their basic needs. Social life skills, on the other hand, encompass abilities like empathy, conflict resolution, adherence to social rules, and effective communication, enabling individuals to establish harmonious interactions within their social environment. In teaching self-care skills, fundamental abilities such as toilet training, eating, hygiene, and dressing are taught step-by-step, aiming to promote independence among individuals. In teaching social skills, behaviors such as making eye contact, greeting, waiting in line, and participating in group interactions are facilitated. The aim of this study is to examine the impact of errorless teaching methods on developing daily and social life skills, self-care, and social skills in children with special needs. Errorless teaching methods minimize errors during the learning process, enabling individuals to acquire correct behaviors effectively. These methods support individuals through strategies like modeling correct behaviors, step-by-step skill instruction, providing prompts, and positive reinforcement. Errorless teaching methods significantly contribute to fostering independence in daily and social lives, enhancing self-care and social skills in individuals. The application of these methods improves the quality of life and supports social adaptation processes. Enriching educational practices with scientifically grounded errorless teaching methods is of vital importance for enabling individuals with special needs to lead successful lives. In conclusion, errorless teaching methods stand out as an effective approach in equipping children with special needs with daily life, self-care, and social skills, thereby substantially increasing their independence, social adaptation, and quality of life.

Keywords: Children With Special Needs, Daily Living Skills, Social Life Skills, Self-care Skills, Social Skills, Errorless Teaching Methods

SUPPORTING PHONOLOGICAL AWARENESS OF CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDER

ABDULSAMET KORKMAZ

Bandırma Onyedi Eylül University, Faculty of Sports Sciences, Physical Education And Sports
sametkorkmaz544@gmail.com

Assoc. Prof. Dr. TURAN BAŞKONUŞ

Bandırma Onyedi Eylül University, Faculty of Sports Sciences, Physical Education And Sports
baskonusturan@gmail.com

Abstract

Autism Spectrum Disorder (ASD) is a neurodevelopmental condition that causes difficulties in various areas such as social communication, interaction, and repetitive behaviors. Children diagnosed with ASD may exhibit limitations in language and communication skills, which can negatively affect their academic performance and social adaptation. Phonological awareness, a key component of language development, is directly related to early literacy skills. Phonological awareness refers to the ability to recognize and manipulate the sound units of language. This ability is a prerequisite for basic reading skills, such as matching letters with sounds and segmenting words. Children with ASD show a wide range of differences in language development and use. Therefore, early interventions in language and phonological awareness are of great importance. Children with ASD need specialized intervention strategies to support their phonological awareness skills. These strategies aim to develop phonological awareness using visual and auditory supports, along with play-based approaches. Interventions should focus on strengthening basic language skills such as recognizing sounds, syllabication, and phoneme blending. Additionally, such interventions increase children's interest in learning, helping them develop language skills more effectively. In this context, the aim of the research is to examine effective intervention methods to support the phonological awareness skills of children with ASD. This study seeks to explore how phonological awareness support can be improved in children with ASD through early intervention, providing practical suggestions in this field. As a result, this research shows that the phonological awareness skills of children with ASD can be improved with early intervention. The findings demonstrate that phonological awareness support plays a significant role in enhancing the language development and literacy skills of children with ASD.

Keywords: Autism Spectrum Disorder, Phonological Awareness, Language Development, Literacy Skills

EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN BODY PERCEPTION AND EATING ATTITUDES AND PEER BULLYING

BÜŞRA TÜFEKÇİ

İstanbul Aydın University, Graduate School of Education, Clinical Psychology
busratufekci@stu.aydin.edu.tr

Assist. Prof. Dr. AYÇA FERDA KANSU

İstanbul Aydın University, Faculty of Arts And Sciences, Psychology
aycaferdakansu@aydin.edu.tr

Abstract

This study aims to examine the relationships between body perception and eating attitudes and peer bullying. Peer bullying is widely seen especially among school-age children. There are many different types of peer bullying and verbal bullying is one of them. Verbal bullying can be defined as humiliation, verbal insult (swearing), embarrassment, name-calling and criticising the physical appearance of the person. In the researches, physical characteristics such as girls being overweight and boys looking frail have been shown to be the reason why they are exposed to verbal bullying. Negative criticisms about physical appearance cause the person to compare his/her own body with other people, to feel under pressure and ultimately to have a negative effect on his/her perception of his/her own body, leading to body dissatisfaction. Body dissatisfaction is the dissatisfaction with one's actual body appearance. In order to achieve the ideal body appearance in one's mind, one can resort to various methods and one of these methods is changes in eating attitudes. Eating attitude is related to which foods the person prefers and how he/she consumes them. In order to get rid of the negative body perception and to reach the body perceived as ideal, the person may exhibit unhealthy and irregular disordered eating attitudes. Disturbed eating attitudes may turn into eating disorders over time. This review study is intended to be a resource for preventive studies and awareness on peer bullying, impaired eating attitudes and negative body perception.

Keywords: Peer Bullying, Eating Behaviour, Body Perception

DISINFORMATION DURING COVID-19: AN ANALYSIS IN THE CONTEXT OF PAUL VIRILIO'S CRITIQUE OF SPEED

BERAT MATYAR

Dicle University, Institute of Social Sciences, Journalism
beratmtyr07@gmail.com

Abstract

The COVID-19 pandemic has highlighted the impact of disinformation and manipulation, fueled by the rapid dissemination of information. Paul Virilio's critique of speed and his concept of the "information bomb" provide a significant theoretical framework for understanding these issues. According to Virilio, the acceleration of information facilitates not only access to knowledge but also the manipulation and rapid spread of false information. This study examines the societal impact of disinformation during the COVID-19 pandemic, focusing on false claims about remedies and treatments circulating on social media. As a case study, the widespread social media claims that "ginger, black cumin, and turmeric are cures for COVID-19" are analyzed. Organizations such as the World Health Organization (WHO) and scientific authorities have debunked these claims, emphasizing their lack of scientific basis and warning about the potential health risks of such misinformation. The research demonstrates that the rapid spread of disinformation influences individual decisions and manipulates public perception. In conclusion, the study underlines the need for more effective fact-checking mechanisms and increased media literacy to combat disinformation on social media platforms. Recommendations are provided to promote ethical digital media practices and ensure a more reliable flow of information.

Keywords: Covid-19, Disinformation, Social Media, Paul Virilio, Critique Of Speed

WOMEN AND FAMILY IN THE QURAN

MERYEM BİLGİN

Süleyman Demirel University, Theology, Tafsir
m.bilgin32@gmail.com

Abstract

Throughout history, women and family have always held a significant position in humanity and played a fundamental role. Undoubtedly, the foundation of humanity is built upon the family. The Quran addresses this fact by stating that the first human lived within a family structure. Among family members, the role of women specifically mothers carries great importance. This is because an individual's character and core values are shaped primarily by their family, especially their mother. One of the most pressing issues in the modern world is the weakening and disintegration of the family institution. While this is generally caused by marital discord, in Muslim societies, it can also be attributed to individuals neglecting the Quranic perspective on family. For this reason, learning about family and women in light of the Quran and the Sunnah of Prophet Muhammad (peace be upon him) and establishing families accordingly to contribute strong generations to society should be a fundamental duty of every Muslim. Women and family have always been central subjects of research and discussion in societal agendas. These matters have also attracted the attention of Quranic commentators, who have analyzed and interpreted relevant verses in various ways. While exegetes have offered different theoretical interpretations and analyses, the position and significance of women and family in Islam have generally been preserved within the same framework. The primary aim of this study is to examine the exegeses of certain Quranic verses related to the concepts of women and family.

Keywords: Quran, Woman, Family, Mother, Society

FULL TEXT PAPERS

In this area, there are full-text papers sent to the Incohis 2024 Autumn congress that meet the conditions of the congress.

ORTAOKUL MATEMATİK ÖĞRETMENLERİNİN HATA YÖNELİMLERİNİN ARAŞTIRILMASI

Dr. SENEM KALAÇ

Milli Eğitim Bakanlığı, Matematik Öğretmeni
senemkalac@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1636-977X

Özet

Araştırmanın amacı ortaokul matematik öğretmenlerinin hata yönelimlerini tespit etmek ve öğrenci hatalarına karşı görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Araştırmada paralel karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Türkiye'nin doğusunda bulunan bir ilde üç farklı ortaokulda görev yapan hizmet süresi beş yılın üzerinde olan 18 matematik öğretmeni oluşturmuştur. Öğretmenlerin öğrenci hatalarına karşı görüşlerini ortaya çıkarmak için nitel veri toplama araçları kullanılırken, hata yönelimlerini tespit etmek için nicel veri toplama aracı kullanılmıştır. Nitel veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Formda öğretmenlere derste öğrenci hatalarına karşı tepkileri, hataları dersin bir parçası olarak görüp görmedikleri, hatalar karısında verdikleri dönütler, hataları bir öğretim aracı olarak kullanıp kullanmadıkları ve öğrencinin neden hata yapabileceği sorulmuştur. Sorular hazırlanırken uzman görüşünden yararlanılmıştır. Nicel veri toplama aracı olarak Öğretmen Hata Yönelim Anketi kullanılmıştır. Anketteki sorular alan yazın taraması sonucu elde edilen ve geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılmış sorulardır. Veri analizi yapılırken nitel ve nicel veriler ayrı ayrı analiz edilmiş ve sonuçlar beraber değerlendirilmiştir. Nitel verilere içerik ve betimsel analiz uygulanırken, nicel verilere betimsel istatistikler uygulanmıştır. İçerik analizi sonucunda öğretmenin hata yönelimi teması oluşturulmuş ve bu tema altında çeşitli kategoriler tespit edilmiştir. Nitel veri analizi sonucunda öğretmenler genel olarak öğrenci hatalarına karşı hoşgörülü olduklarını, hata yapmanın öğrenme sürecinin doğal bir unsuru olduğunu, öğrencilerin hatalardan öğrenebileceklerini belirtmişlerdir. Buna rağmen sınıf içinde hatalardan öğretim aracı olarak yararlanma noktasında bazı öğretmenlerin çekingen davrandıkları verdikleri yanıtlardan çıkarılmıştır. Öğretmenlerin hata yönelim anketine verdikleri yanıtlar incelendiğinde genel olarak öğretmenlerin hata yönelimlerinin olumlu olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Matematik Öğretimi, Hata yönelimi, Karma Yöntem

RESEARCH OF THE ERROR ORIENTATIONS OF SECONDARY SCHOOL MATHEMATICS TEACHERS

Abstract

The aim of the study is to determine the error orientations of secondary school mathematics teachers and to reveal their opinions about student errors. Parallel mixed method was used in the study. The sample of the study consisted of 18 mathematics teachers with more than three years of service in three different secondary schools in a province in eastern Turkey. While qualitative data collection tools were used to reveal teachers' opinions about student errors, quantitative data collection tools were used to determine error orientations. A semi-structured interview form was used as a qualitative data collection tool. In the form, teachers were asked about their reactions to student errors in the lesson, whether they see errors as a part of the lesson, the feedback they give in response to errors, whether they use errors as a teaching tool and why students may make mistakes. Expert opinion was used while preparing the questions. Teacher Error Orientation Questionnaire was used as a quantitative data collection tool. While content analysis was applied to qualitative data, descriptive statistics were applied to quantitative data. As a result of the content analysis, the theme of teacher error orientation was formed and various codes and categories were determined under this theme. As a result of the qualitative data analysis, teachers generally stated that they were tolerant towards student errors, that making mistakes was a natural

element of the learning process, and that students could learn from errors. Nevertheless, it was inferred from their responses that some teachers were hesitant to make use of errors as a teaching tool in the classroom. When the teachers' responses to the error orientation questionnaire were analysed, it was concluded that teachers' error orientations were generally positive.

Keywords: Mathematics Teaching, Error Orientation, Mixed Method

1. GİRİŞ

Öğretim ortamında hata yapmak öğrenme ortamının doğal bir bileşenidir (Borasi, 1989). Fakat sınıf ortamında hatalarla karşılaşmak öğrenci açısından bakıldığında utanç verici bir durum olarak algılanabilmektedir (Heinze & Reiss, 2007). Öğrenci hata yaptığında arkadaşlarının kendisiyle alay edeceğini ve öğretmenin kızabileceğini düşünebilir. Bu durum da öğrenciyi derse karşı pasif kılar (Özkaya & Konyalıoğlu, 2017; Palkki & Hastö, 2018). Oysaki sınıf içinde hata yapmak doğru bilginin daha iyi algılanmasını sağlayabilir ve hatalar potansiyel öğretim araçları olarak kullanılabilir (Soncini vd., 2022; Özkaya vd., 2022). Hatalara ders içinde izin verildiği ve olumlu olarak karşılaşıldığı ortamlarda pozitif hata iklimi görülür (O'Dell, 2015; Steuer vd., 2013). Bu ortamlarda öğrenci hatalarına karşı öğretmenin takındığı hoşgörülü tavır öğrencinin motivasyonunu artırır ve derse karşı tutumunu olumlu olarak değiştirir (Özkaya vd., 2022; Tulis vd., 2013;). Öğrencilerin algıladıkları sınıf iklimi, nasıl öğrendiklerine ve okula yönelik tutumlarına dahi rehberlik eder (Urdan & Schoenfeld, 2006). Sınıftaki hata ikliminin baş aktörlerinden biri öğretmendir. Öğretmenlerin mesleki gelişimi, hatalara dönüt verme becerileri ve pedagojik alan bilgileri sınıf içinde olumlu bir hata iklimi oluşturmak için önemlidir (Özkaya, 2015). Öğretmenin hata yönelimi onun hatalar karşısındaki tutumunu, algısını ve beraberinde gelen davranışlarını ifade eder. Olumlu hata ikliminde öğretmenler, öğrenci hatalarını öğrenme fırsatları olarak görür, hatalara karşı hoşgörülü davranır, hataları sınıf içinde tartışma konusu yapar ve öğrenciye direk cevabı vermek yerine uygun ipuçları ile doğruya yönlendirir (O'Dell, 2015; Özkaya vd., 2022; Soncini, 2021; Tulis, 2013). Destekleyici bir sınıf ortamında hatalarla olumlu şekilde başa çıkıldığında öğrencilerde olumlu öğrenme yönelimi, neşe, hata yapma korkusunda azalma gibi olumlu motivasyonel tepkiler ortaya çıktığı tespit edilmiştir (Käfer vd., 2018). Yapılandırmacı bir sınıf ikliminde öğrenciler hatalarla başa çıkma konusunda kendilerini güvende hissederek (He, 2020). Olumlu hata ikliminin, öğrenci ve öğretmenler üzerinde duyuşsal ve bilişsel birçok olumlu etkisi olduğu araştırmalarda görülmektedir (Heinze & Reiss, 2007; O'Dell, 2015; Özkaya vd., 2022; Steuer vd., 2013; Soncini vd., 2021). Durum bu iken öğretmenlerin sınıf içinde hataları görmezden gelme eğiliminde olduğu bunu yapmasında da o hataların yaygınlaşabileceği düşüncesi olduğu görülmektedir (Palkki & Hastö, 2018). Öğretmenler, hataların ders içinde kullanımının uygun olmadığını, öğrencilerde bazı duyuşsal (utanma, özgüven kaybı vb.) ve bilişsel engeller (yanlış öğrenme, yanlış öğrenme vb.) oluşturabileceğini belirtmişlerdir (Palkki & Hastö, 2018; Wasilewski, 2023). Öğretmenlerin sınıf içinde öğrenci hatalarına karşı düşünceleri ve kendi hata yönelimlerini incelemek araştırmanın problem durumudur.

Araştırmanın amacı ortaokul matematik öğretmenlerinin hata yönelimlerini tespit etmek ve öğrenci hatalarına karşı görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Bu amaca uygun olarak iki tane araştırma sorusuna cevap aranacaktır.

1. Öğretmenlerin sınıf içinde öğrenci hatalarına karşı tepkileri ve düşünceleri nelerdir?
2. Öğretmenlerin hata yönelimleri kendi algılarına göre nedir?

2. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada karma yöntem desenlerinden paralel karma yöntem kullanılmıştır. Karma yöntem nitel ve nicel yöntemlerin avantajlarını beraber kullanmaya olanak sağlar (Creswell, 2021; Mills & Gay, 2016). Bu yöntem, nitel ve nicel yöntemlerin sınırlılıklarını minimuma indirmekle beraber her iki yöntemle veri toplanabiliyorsa tercih edilir. Paralel karma yöntemde nitel ve nicel veriler aynı zamanda toplanır (Creswell, 2021). Nitel ve nicel bulgular ayrı ayrı elde edilir ve bulguların birbirini destekleyip desteklemediği tartışma bölümünde değerlendirilir (Creswell & Plano Clark, 2020). Araştırmanın

örneklemine 2023-2024 eğitim öğretim yılında Türkiye'nin doğusundaki bir ilin üç farklı merkez okulunda görev yapan hizmet süresi 3 yılın üzerinde olan 18 ortaokul matematik öğretmeni oluşturmuştur. Aşağıdaki tabloda çalışmaya katılan ortaokul matematik öğretmenlerinin kıdem/hizmet yılı verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubundaki Öğretmenlerin Kıdem Hizmet Yılları

Kıdem/hizmet yılı	Frekans	Yüzde %
0-5	3	16.7
6-10	4	22.2
11-15	6	33.3
16-20	3	16.7
21 ve üzeri	2	11.1
Toplam	18	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin % 83'ünün hizmet yılının 6 yıl ve üzeri olduğu görülmektedir. Bu veri ile çalışmaya hizmet yılı bakımından deneyimli öğretmenlerin katıldığı söylenebilir. Çalışmada nitel verileri toplamak için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılırken nicel verileri toplamak için Kalaç vd. (2022) tarafından geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmış 27 maddeden oluşan sınıf hata iklimi ölçeği kullanılmıştır. Ölçek maddeleri öğretmenlere uyarlanarak kullanılmıştır. Anket puanlanırken öğretmenlerden maddeye göre kendilerine göre 1-5 arasında puan vermeleri istenmiştir. Öğretmenler puanlama yaptıktan sonra olumsuz anlamlı maddeler ters kodlanmıştır. Maddelere verilen toplam puanlar hesaplanıp ortalamaları alınmıştır. Böylece katılımcı öğretmenin hata yönelim puanı ortaya çıkarılmıştır. Aşağıdaki tabloda öğretmenler için hata yönelim anketinden seçilen bazı maddeler verilmiştir.

Tablo 2. Hata Yönelim Anketi Temsilci Maddeler

Maddeler	1	2	3	4	5
Öğrenci bir soruyu yanlış yaparsa ona yardım ederim.					
..					
Öğrenci konuyla ilgili bir soruyu yanlış yaparsa sinirlenirim.					
...					
Öğrenci soruyu yanlış çözünce arkadaşları onunla dalga geçer.					
...					
Çoğu öğrenci yanlış yapma korkusuyla bir şey söylemeye çekinir.					
....					
Sınıfta hatalı çözülen soruları detaylıca tartışırız					
.....					
Hataları öğrencinin matematiği daha iyi anlaması için kullanırız.					

Görüşme formunda öğretmenlere derste öğrenci hatalarına karşı tepkileri, hataları dersin bir parçası olarak görüp görmedikleri, hatalar karısında verdikleri dönütler, hataları bir öğretim aracı olarak kullanıp kullanmadıkları ve öğrencinin neden hata yapabileceği sorulmuştur. Sorular hazırlanırken uzman görüşünden yararlanılmıştır. Nicel verilere betimsel analiz uygulanırken nitel veriler içerik ve betimsel olarak analiz edilmiştir.

3. BULGULAR

Bulgular verilirken nicel ve nitel bulgular ayrı ayrı verilmiş ve sonuç tartışma kısmında beraber değerlendirilmiştir.

3.1. Nicel bulgular

Öğretmenlerin hata yönelim anketine verdikleri puanların ortalaması alınmış ve hata yönelim puanı olarak değerlendirilmiştir. Aşağıdaki tabloda katılımcı öğretmenlerin anket ortalama puanları verilmiştir.

Tablo 3. Katılımcı Öğretmenlerin Anket Ortalama Puanları

K*	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
A.o.**	4.3	4.0	4.2	3.9	4.5	4.0	3.5	4.6	4.2	4.2	4.0	4.6	4.2	4.1	4.7	4.5	4.1	4.2
Total Katılımcı ortalama= 4.21, * katılımcı no, ** Anket ortalaması																		

Tablo 3'te nicel bulgular incelendiğinde öğretmenlerin Hata yönelim anketinden 3.5 ve üstü ortalamalara sahip olduğu görülmektedir. Nicel bulgulardan öğretmenlerinin hata yönelimlerinin olumlu olduğu söylenebilir.

3.2. Nitel bulgular

Katılımcı öğretmenlere uzman görüşüyle hazırlanmış sekiz görüşme sorusu yöneltilmiş ve cevaplarını yazılı olarak detaylı şekilde vermeleri istenmiştir. Görüşme sonunda elde edilen veriler içerik ve betimsel analiz ile incelenmiştir. İçerik analizi sonunda öğretmenin hata yönelimi teması altında hataya karşı tutum, hataya verilen dönütler, hataları öğretim aracı olarak kullanma ve hatanın sebebi kategorileri oluşturulmuştur. Oluşan tema altında ortaya çıkan kod, kategoriler ve bazı katılımcı yanıtları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4. Tema Kod Kategori Frekans ve Katılımcı İfadeleri

Kategori	Kod	Frekans	Katılımcı ifadesi
Hataya karşı tutum	Sabırlı davranırım	5	<i>Sınıf içinde hata yapmak normaldir. Hoşgörülü davranırım.</i>
	Yardımcı olurum	5	<i>Sabırlı olurum.</i>
	Hoşgörülü olurum	8	<i>Yardım ederim.</i>
Hataya verilen dönütler	İpucu vermek	8	<i>Anlaması için bazı ipuçları veririm.</i>
	Görmezden gelme	2	<i>Öncelikle hatayı görmezden gelirim</i>
	Tekrar okutma	8	<i>Problemi anlasın diye tekrar okuturum</i>
Hataları öğretim aracı olarak kullanma	Kullanmam	5	<i>Öğrenci yanlış öğrenmesin diye kullanmam.</i>
	Kullanırım	13	<i>Çocuklar hatayı fark edecek mi diye bazen kullanırım.</i>
			<i>Derse ilgiyi çekmek için bazen.</i>
Hatanın Sebebi	Dikkatsizlik	3	<i>Bazen dikkatsizlikten hata yapıyor</i>
	Dersi anlamama	5	<i>Dersi anlamadığı için hata yapar.</i>
	Derse karşı ilgisizlik	4	<i>Öğrenci derse karşı ilgisiz olduğu için hata yapıyor.</i>
	Tembel/algısı düşük	2	<i>Öğrenci çalışmıyor.</i>
	Psikolojik	2	<i>Öğrencinin psikolojik nedenleri olabilir.</i>
	Diğer	2	<i>Öğrencinin bilmediğimiz farklı sebepleri olabilir.</i>

Tablo 4 incelendiğinde öğretmenlerin hatalara karşı hoşgörülü olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin hatalara karşı verdikleri dönütlere bakıldığında tercih ettikleri dönütler en çok ipucu vermek ve tekrar okutmak olduğu ortaya çıkmıştır. Hataları öğretim aracı olarak kullanma noktasında derse ilgiyi çekmek ve fark ettirmek için kullanan öğretmenlerin yanında derste yanlış öğrenme olmaması için kullanmayan öğretmenlerde vardır.

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Öğretmenler genel olarak öğrenci hatalarına karşı hoşgörülü olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin hata yönelimleri nicel ve nitel bulgularda da pozitif çıkmıştır. Öğretmenler öğrenci hatalarına karşı toleranslı olmasına rağmen bazen hataları sınıf içinde öğretim aracı olarak kullanmayı uygun görmemektedir. Bu durumun en önemli sebebi alan yazında da belirtilen hataların yaygınlaşacağı ve öğrencide olumsuz duyuşsal durumlar oluşturabileceği fikridir (Palkki & Hastö, 2018).

Sonuç olarak ortaokul matematik öğretmenleri sınıf içinde ortaya çıkan öğrenci hatalarına karşı olumlu bir tutum içinde hatta onları sınıf içinde öğretim aracı olarak kullanmaya olumlu bakmaktadır. Bu durumdan çekinen öğretmenler olmasına rağmen çoğunluk bu durumun dikkat çekmek farkındalık oluşturmak için kullanılabileceğini belirtmiştir. Öğretmen öğrencinin konuyu anlayıp anlamadığına karar vermek için ona sorular yönelmeli ve hatalar yapmasına izin vermelidir. Kimi zaman planlı şekilde hatalar ders sürecine dahil edilmeli ve tartışma konusu yapılmalıdır. Bu sayede öğrencilerin sahip olduğu kavram yanlışları düzeltilebilir ve doğru öğrenme gerçekleşebilir. Konunun yetişmeyeceği ve diğer öğrencilerinde kafasının karışabileceği ihtimaliyle hataların oluşmasına engel olmak, öğrencilerin neyi öğrenip öğrenmediği konusunda öğretmeni şüphede bırakır. Bu şüpheleri ortadan kaldırmak için öğrencinin hata yapmasına izin verilmeli hatta zemin hazırlanmalı. Böylece öğrencinin sahip olduğu kavram yanlışları ortaya çıkarılıp düzeltilebilir. Bu anlamda hatalar öğretim aracı olarak kullanılabilir.

5. KAYNAKÇA

- Borasi, R. (1989). Students' constructive uses of mathematical errors: A Taxonomy, Annual Meeting of the American Educational Research Association, San Francisco, 27-31 March, 1-36.
- Creswell, J. (2021). *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş* (3rd Ed.) [Introduction to Mixed Method Research] (M. Sözbilir Trans.). Pegem akademi.
- Creswell, J., & Plano Clark, V. (2020). *Karma Yöntem Araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi*. (4th ed.) (Y. Dede, S. B. Demir Trans.). Anı yayıncılık.
- He, Y. (2020). Constructive error climate. *Journal of College Science Teaching*, 49(4), (37-40).
- Heinze, A., & Reiss, K. (2007). Mistake-handling activities in the mathematics classroom: effects of an in-service teacher training on students' performance in geometry. In J.-H. Woo, H.-C. Lew, K.-S. Park, & D.-Y. Seo (Eds.), *Proceedings of the 31st Conference of the International Group for the Psychology of Mathematics Education* (Vol. 3, pp. 9-16). Seoul: PME.
- Kalaç, S., Özkaya, M., & Konyalıoğlu, A.C. (2022). The adaptation of the perceived error climate scale into Turkish. *Educational Academic Research*, 44(1), 100 109. <https://doi.org/10.54614/AUJKKEF.2022.11-22>.
- Käfer, J., Kuger, S., Klieme, E., & Kunter, M. (2018). The significance of dealing with mistakes for student achievement and motivation: results of doubly latent multilevel analyses. *European Journal of Psychology of Education*, 34(4), 731–753. <https://doi.org/10.1007/s10212-018-0408-7>.
- Matteucci, M. C., Corazza, M. & Santagata, R. (2015), Learning from mistakes, or not. An analysis of teachers' error beliefs and mistake-handling strategies through questionnaire and video. *Progress in Education*, 37 (3), 33–54.
- Mills, G. E. & Gay, L. R. (2016). *Education Research: Competencies For Analysis And Applications*. Pearson Education.
- O'Dell, S., (2015). "Classroom error climate: Teacher professional development to improve student motivation" *Electronic Theses and Dissertations, 2004-2019*. 704. <https://stars.library.ucf.edu/etd/704>

- Özkaya, M., Kalaç, S., & Konyalıoğlu, A. C. (2022). The effect of positive error climate on affective domains in mathematics teaching. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 9(Special Issue), 236-257.
- Özkaya, M. (2015). *A study on the impact of mistake-handling activities on mathematics teachers' professional development*. (Report no: 418259) [Doctoral theses, Ataturk University]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Palkki, R. & Hastö, P. (2018). Mathematics teachers' reasons to use (or not) intentional Errors. <https://doi.org/10.5485/TMCS.2018.0453>
- Steuer, G., Rosentritt-Brunn, G., & Dresel, M. (2013). Dealing with errors in mathematics classrooms: Structure and relevance of perceived error climate. *Contemporary Educational Psychology*, 38(3), 196-210.
- Tulis, M. (2013). Error management behavior in classrooms: teachers' responses to student mistakes. *Teaching and Teacher Education*, 33, 56-68. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2013.02.003>.
- Turkish Ministry of National Education [MoNE]. (2017). *Mathematics teaching programme (Primary and secondary school 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 and 8th graders)*. Ankara: MoNE.
- Urdu, T., & Schoenfelder, E. (2006). Classroom effects on student motivation: Goal structures, social relationships, and competence beliefs. *Journal of School Psychology*, 44(5), 331-349.

TÜRKİYE’DE MUHASEBENİN YOLCULUĞU: MERDİVEN’DEN TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI’NA

Prof. Dr. CEMAL ELİTAŞ

Yalova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Finansman Bölümü
cemal.elitas@yalova.edu.tr

Özet

Hesap verme arzu ve çabası, insanlar arasında iş bölümü kadar eskidir. Bu bağlamda bu çalışmada, toplam da yaklaşık 1.100 yıl kullanılan “Merdiven Yöntemi”nin ele alınması ile başlayacak olan muhasebe tarihine bakışımız, Türkiye Muhasebe Standartları’na kadar gelen süreci kapsayacak şekilde incelenecektir. Çalışmadaki temel amacımız, Türk devletleri muhasebe tarihinin yapısını, modernitesini ve ihtiyacı odaklılığını kanıtlayarak, muhasebe tarihi literatüründe yanlış bilinen bir bilgiyi de düzeltmektir. Şöyle ki; muhasebe tarihi literatüründe çift taraflı kayıt tekniğinin1 temellerini atan kişi Luca Pacioli (1495) gibi kabul görsede, muhasebe tarihi ile yakından ilgilenenlerin bildiği üzere, aslında çift taraflı kayıt tekniğinin prensipleri ve özellikleri hakkında bir şeyler söyleyen ilk kişi Angelo Senizio’dur. Bu tespit bile muhasebe tarihi üzerinde olan ve kesin gibi görünen bilgilerimizin ne kadar kesin olmadığını ortaya koyan güzel bir örnektir. Bu çalışmada Türkiye’nin muhasebe hikayesinin mihenk taşlarına değinilerek tarihsel bir perspektifte geçirdiği aşamalar üzerinde durulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Muhasebe, Muhasebe Tarihi, Merdiven Kayıt Yöntemi

THE JOURNEY OF ACCOUNTING IN TÜRKİYE: FROM STAIRS METHOD TO TURKISH ACCOUNTING STANDARDS

Abstract

The desire and effort to be accountable is as old as the division of labor among people. In this context, this study will begin by examining the "Stepped Method," which was used for approximately 1,100 years, and will then explore the history of accounting up to the Turkish Accounting Standards. The primary aim of our study is to demonstrate the structure, modernity, and necessity-focused nature of the accounting history of Turkish states, and to correct a common misconception in the accounting history literature. Specifically, although Luca Pacioli (1495) is widely recognized in the accounting history literature as the founder of the double-entry bookkeeping system, those who closely study accounting history know that the first person to discuss the principles and characteristics of double-entry bookkeeping was actually Angelo Senizio. This finding is a compelling example of how seemingly definitive knowledge in accounting history can be questioned. The study is qualitative in nature, based on the analysis of theoretical and research findings. It will also be supported with examples and illustrations, and will sequentially cover the ladder recording method, the journey of accounting in the Republic of Turkey, and the conclusion section. The aim of this study is to correct an error in the historical literature regarding the double-entry bookkeeping technique and, with a sense of scientific responsibility and appropriate skepticism, to highlight the valuable work of Abdullah püser Mohammed bin Kiyâ el-Mâzenderânî in this field. Additionally, the study seeks to introduce and emphasize the importance of the "ladder recording method," a significant accounting technique. In this context, it is believed that recognizing the historical use of the ladder accounting recording method in our historical locations, and its inclusion in the literature, are crucial. It is important for the method to be acknowledged in accounting theory studies. When closely examined, the ladder recording method possesses all the essential characteristics of the double-entry bookkeeping system, which is specifically highlighted within this study. Furthermore, the study addresses convergence efforts in accounting, emphasizing the significant influence and demand from multinational and global enterprises. The primary reason for this is the importance of having financial statements produced in any country follow the same format and

logical sequence, especially for managers. The near elimination of variations in financial data interpretation across countries is of great importance for multinational enterprises. Achieving uniformity in "Accounting Standards" and "Accounting Policies" is considered a crucial and noble goal.

Keywords: Accounting, Accounting History, Stairs Method

1. GİRİŞ

Hesap verme arzu ve çabası, insanlar arasında iş bölümü kadar eskidir. Bu bağlamda bu çalışma da, toplam da yaklaşık 1.100 yıl kullanılan “Merdiven Yöntemi”nin ele alınması ile başlayacak olan muhasebe tarihine bakışımız, Türkiye Muhasebe Standartları’na kadar gelen süreci kapsayacak şekilde incelenecektir. Çalışmadaki temel amacımız, Türk devletleri muhasebe tarihinin yapısını, modernitesini ve ihtiyacı odaklılığını kanıtlayarak, muhasebe tarihi literatüründe yanlış bilinen bir bilgiyi de düzeltmektir. Şöyle ki; muhasebe tarihi literatüründe çift taraflı kayıt tekniğinin¹ temellerini atan kişi Luca Pacioli (1495) gibi kabul görsede, muhasebe tarihi ile yakından ilgilenenlerin bildiği üzere, aslında çift taraflı kayıt tekniğinin prensipleri ve özellikleri hakkında bir şeyler söyleyen ilk kişi Angelo Senizio’dur. Bu tespit bile muhasebe tarihi üzerinde olan ve kesin gibi görünen bilgilerimizin ne kadar kesin olmadığını ortaya koyan güzel bir örnektir. Bu çalışmada biz bir adım daha ileri giderek, yukarıda yer alan bilgilerin de yanlış olduğu tezini savunarak çift taraflı kayıt tekniğinin izlerini M.S. 750’li yıllardan itibaren olduğunu göstermeye ve kanıtlamaya çalışacağız. Yapılan araştırmalar ve çeşitli çalışmalar² Abbasiler, Selçuklular, İlhanlılar ve Devlet-i Aliyye’de “Merdiven Yöntemi” olarak literatüre girmiş ve bugünkü modern muhasebe kayıt tekniği olarak kabul edilen çift taraflı muhasebe kayıt tekniğinin temellerini kapsadığını belirlemiştir. Bu tespiti göre bahsi geçen devletlerden Abbasiler, Selçuklular ve İlhanlılar ve hatta Devlet-i Aliyye’nin Kuruluş dönemi Luca Pacioli’nin çift taraflı kayıt yöntemini anlattığı kitabından başka bir ifade ile 1494’den çok daha önce var olmuş, hüküm sürmüş olan devletler olduğu tespitini de yapmamız gerekmektedir. Merdiven Kayıt Yönteminin izleri, Abbasiler Devleti, İlhanlılar Devleti ve Devlet-i Aliyye’de somut örnekleri ile tespit edilebilmiştir. Ancak Selçuklular Devleti’ne ait muhasebe kayıt örnekleri yapılan çalışmalar çerçevesinde tespit edilememiştir. Bu eksiklik Selçukluların bu yöntemi kullanmadığına delil değildir. Çünkü bilindiği üzere Selçuklulara ait birçok yazılı eser çıkan yangınlar sonucunda kaybedilmiştir. Ancak buna rağmen Selçuklulara ait bazı hesaplama belgeleri günümüzde mevcuttur, ancak bu belgeler muhasebe kayıtlarını içermekten çok bilanço yapısındadır. Bu nedenle Abbasiler’den etkilenmiş ve İlhanlıları etkilemiş olan Selçuklu Devleti’nin bu yöntemi kullanmamış olması pek mümkün görülmemektedir. Bu noktadan hareketle mantıksal bir kabul ile Selçuklu Devleti’nin de Merdiven Kayıt Yöntemi’ni kullandığını söylemek mümkündür.

Merdiven Kayıt Yöntemi³, yapısı itibarıyla hem tek taraflı muhasebe kayıt yöntemine (örneğin; sadece gelirin kaydedilmesi gibi) ve hem de çift taraflı muhasebe kayıt yöntemine uygun bir yapıdadır. Merdiven kayıt yöntemi, modern muhasebenin kayıt tekniği olarak kabul gören çift taraflı kayıt

¹ Çift Taraflı Muhasebe Tekniği: Çift giriş, çift girişli defter tutmak en az bir hesabın borçlu ve en az bir hesabın alacaklı olduğu bir yevmiye kaydında bor ve alacak tarafların karşılıklı denge içerisinde olduğu kayıt sistematığını temsil etmektedir (Detaylı bilgi için bkz. Quick ve Wurl, 2023).

² Bu konuda Mayıs 2008 yılında yayımlanan ve Cemal Elitaş’ın yürütücülüğünü üstlendiği “Osmanlı İmparatorluğu’nda 500 Yıl Boyunca Kullanılan Muhasebe Yöntemi: Merdiven Yöntemi” isimli ve TÜBİTAK tarafından desteklenen çalışma incelenebilir.

³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Erkan, M. Aydemir, O. ve Elitaş, C. An Accounting System Used Between 14 Th And 19 Th Centuries In The Middle East: The Merdiven (Stairs) Method, Eleventh World Congress of Accounting Historians France: Nantes, July 19-22, 2006, Eleventh World Congress of Accounting Historians Papers of Turkish Delegation, Avcıol Basım Yayın, 2006 ayrıca bkz. <http://palissy.humana.univ-nantes.fr/msh/wcah/textes/erkan-elitas-aydemir.pdf> ve <http://palissy.humana.univ-nantes.fr/msh/wcah/papers.html> (Son Erişim Tarihi: 28.01.2007). Ayrıca; Aydemir, O. Elitaş, C. Erkan, M. ve Özcan, U. Accounting System In Ilhanians And A Sample Practice, 1. Balkan Ülkeleri Uluslararası Muhasebe ve Denetim Konferansı, 07-10 Mart 2007. Ayrıca; Elitaş, C. Aydemir, O. Erkan, M. ve Özcan, U. Accounting Practices In Abbasids And A Sample Practice, 1. Balkan Ülkeleri Uluslararası Muhasebe ve Denetim Konferansı, 07-10 Mart 2007.

teknığının özelliklerini çok büyük ölçüde karşılamaktadır. Merdiven kayıt yönteminin karşıladığı bu özellikler şu şekilde sıralanabilir;

- Yevmiye madde numarası,
- Yevmiye maddesi başlangıç çizgisi,
- Tarih,
- Açıklama,
- Borçlu hesapların ve tutarlarının yevmiye maddesinin soluna yakın yazılması,
- Alacaklı hesapların ve tutarlarının yevmiye maddesinin ortasına yakın bir yere yazılması,
- Alt hesapların ana hesaba göre daha içerden başlaması, ancak alt hesaplar bazı kayıtlarda alt alta yazılırken bazı yevmiye kayıt örneklerinde ise yan yana yazıldığı görülmektedir. Yan yana yazılması anılan devletlerde yazının sağdan sola doğru yazılmasının bir etkisi olarak da kabul edilebilir.

Merdiven kayıt yöntemi üzerinde yapılan çalışmalarda çift taraflı kayıt tekniğine göre görülen en büyük farklılıklar ise şöyledir:

- Borçlu ve alacaklı hesaplara ait kayıtların yevmiyede her zaman çok belirgin şekilde yazılmadığı bu da bazen hangi hesab(lar)ın borçlu hangi hesab(lar)ın alacaklı olduğunun tespitinde biraz zaman alıcı olabilmektedir.
- Yevmiye maddesi bitiş çizgilerinin her zaman kullanılmadığı da görülen başka bir eksiklik. Ancak şunu da hatırlatmakta fayda vardır ki, biten bir yevmiye kaydından sonra gelen yeni bir yevmiye maddesinin başlangıç çizgisi önceki maddenin bitiş çizgisi olarak ta kabul edilebilir.
- Ayrıca kayıtlarda miktarlar ile tutarların birlikte kullanıldığı da görülmüştür. Bu kullanımlar daha çok miktarın kaç para ettiğini göstermek amacıyla bir matematiksel işlemin ardından tutarın yazılması şeklindedir.

Merdiven kayıt yöntemi ile ilgili olarak buraya kadar yapılan tüm açıklamalara son olarak eklenmesi gereken husus ise; özellikle İlhanlı Devleti'nin bu yöntemi çok ciddi katkılar yaptığıdır. İlhanlı Devleti bu yöntemi ve esaslarını ortaya koyan dört öğretici kitabının yazıldığı bir devlet olmakla da temayüz etmiştir. Merdiven kayıt yöntemine ait öğretici nitelikteki tek yazılı kaynaklarda bu kitaplardır⁴.

Orta çağın ikinci yarısından (yaklaşık 1250 ile 1500 arası) bugüne kadar olan dönem (ki, bu muhasebenin 3. devresi olarak kabul edilir), muhasebenin gelişmesinde kayıtlar, çift taraflı muhasebe kuralına göre yapılmıştır. Bu kurala göre bugün kullanılan şekilde ticari işler, belge bazında kronolojik sırada bir günlük deftere kayıt edilmektedir. Bu günlük defter, defterdeki kayıtların hesaplardan oluşan bir ana deftere aktarılmasında temel teşkil etmektedir. Bu sırada her kayıt iki ayrı hesaba yapılmakta ve böylece çift taraflı kayıt (borç-alacak) yapılmış olmaktadır (Penndorf, 1997: 47).

Genellikle çift taraflı kayıt olayının, 1494 yılında yapılan bir buluşa ve aynı zamanda bir rahip olan ünlü İtalyan matematikçi Luca Pacioli'ye dayandığı kabul ediliyor ki, bu kabul yanlıştır. Muhasebe, orta çağın ikinci döneminde o ana kadarki basit muhasebeden zamanla çift taraflı muhasebe sistemine dönüşmüştür (Penndorf, 1997: 47).

Anılan dönemde bilanço çoğunlukla yıllık yapılmakta idi. Vergilendirmede temel ölçü alınan iş yeri defterleri, çıkabilecek anlaşmazlıklarda ve mahkemede önemli bir rol oynamakta idi. Aslında Luca Pacioli, çift taraflı muhasebe sistemini bulmadı, ama bu sistemi ilk defa “Suma de Arithmetica Geometria Proportioni et Proportionalita” adlı incelemesinde basılı biçiminde anlatmıştır (Penndorf, 1997: 83 v.d.).

Bu çalışma ile amaçlanan tarihsel perspektiften muhasebenin gelişimine bakarken, özellikle çift taraflı muhasebe kayıt tekniğinin bulunuşu noktası yabancı bilim adamlarının bile kabul ettiği (Balduin

⁴ Bu kitapların adları; Saadetname, Kanun-u Saadet, Cami-ul Hesap ve Risale Felekiye'dir.

Penndorf, Reto Sutter v.b.) “Çift taraflı kayıt yöntemini bulan kişinin Luca Pacioli” olarak kabulü yönündeki bilgi hatasının düzeltilmesine bir bakış açısı getirebilmektir.

Bu çalışma ile -iddiamız değil- tespitimiz; çift taraflı kayıt yönteminin esaslarının birçoğunun merdiven kayıt yöntemi tarafından karşılandığıdır.

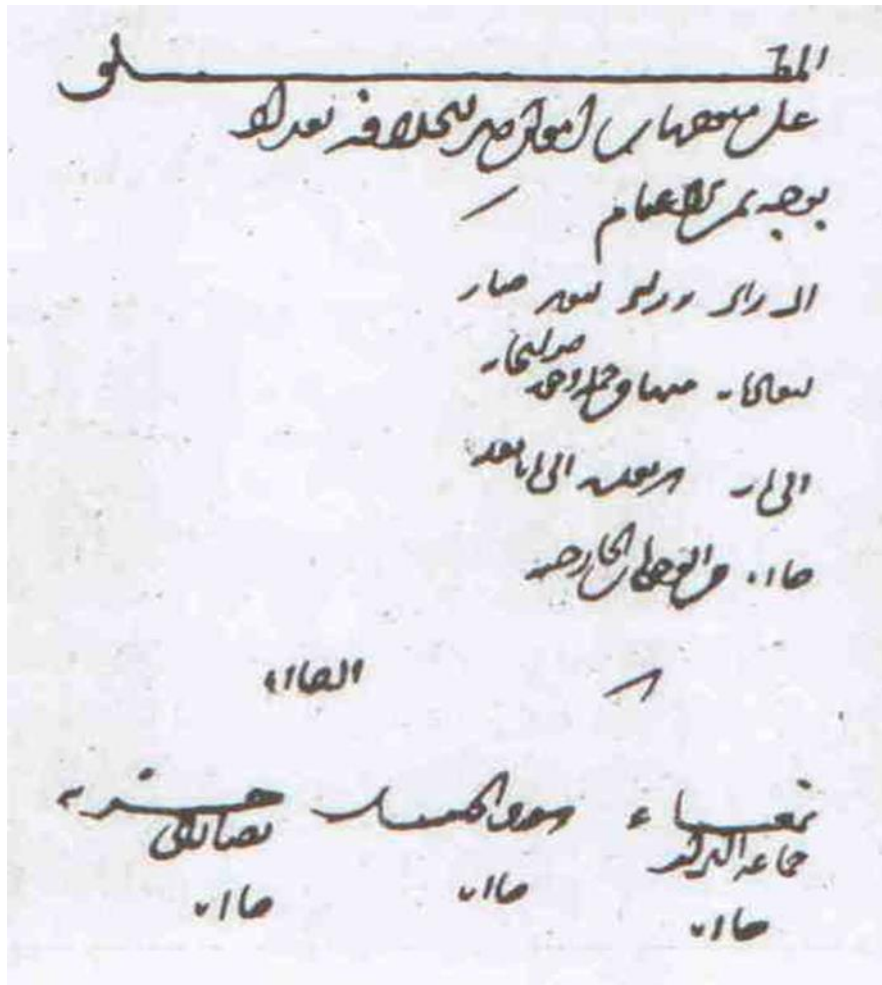
2. MERDİVEN KAYIT YÖNTEMİ

İslâm Devletleri'nde [Abbâsiler (750-1258) – Anadolu Selçukluları (1077-1308) – İlhanlılar (1251-1353) ve Devlet-i Aliyye (1299-1922)] 1200 yıla yakın kullanıldığı tespit edilmiş bir muhasebe kayıt yöntemidir. Kelimenin aslı Farsça 'Merdiban'dan gelmektedir. Türkçe'ye tarafımızca "Merdiven" olarak çevrilmiştir, yabancı literatüre ise "Stairs Method" olarak kazandırılmıştır (Elitaş vd., 2008a).

Yöntemin kullanıldığı devletler Abbasi Devleti, Anadolu Selçuklu Devleti, İlhanlı Devleti ve Devlet-i Aliyye olarak sayılabilir. Yöntemi son kullanan Devlet, Devlet-i Aliyye olmuş ve Şirket-i Hayriye (1854) İşletmesi kurulduğunda yöntemin terk edildiği söylenebilir (Elitaş vd., 2008b).

Merdiven Yöntemi'nin ilk örneği; A. Freiherrn von Kremer'in, "Über Das Budget der Einnahmen unter der Regierung des Harun Al-rasid" adını taşıyan 1876 yılında Viyana'da yayınlanan eserinde yer almaktadır. Kremer bu eserinde Abbasilerin yıllık gelir ve giderlerinin kayıtlarına ait muhasebe kayıtlarını yayınlamıştır (Kremer, 1876). Ancak Kremer bu yönteme ilişkin bir isimlendirme yapmamış konuya sadece muhasebe tarihi açısından Abbasilerin muhasebe kayıt sistematığı olarak bakmıştır.

Aşağıda yer alan Şekil 1’de örnek muhasebe kaydı (muhasebe işlemlerinde kullanılan Siyakat yazı dili ile) üzerinden çift taraflı kayıt yapısının mantığının analizi yapılacaktır.



Şekil 1. Örnek Merdiven Kayıt Mantığına Göre Muhasebe Kaydı (Elitaş vd., 2008b)

Aşağıda Şekil 2’de söz konusu kaydın Türkçe transkripsiyonu görülmektedir.

Örnek Bir Kayıt:

Türkçe Hali:

23/b Elmutlâ _____ k

Dar-ül Hilâfe Bağdat emvali için 1360 senesinde bütçe dışı

tahsisli; koyun alımı için parası aşağıda belirtildiği üzere elde

edilen bedel üzerinden 1.000 adet * adedi 4 dinardan = 4.000 dinar

Darphaneden sağlanan 2.000 dinar

Bütçe dışı gelir 500 dinar

Esnaftan alınan damga vergisi 1.500 dinar

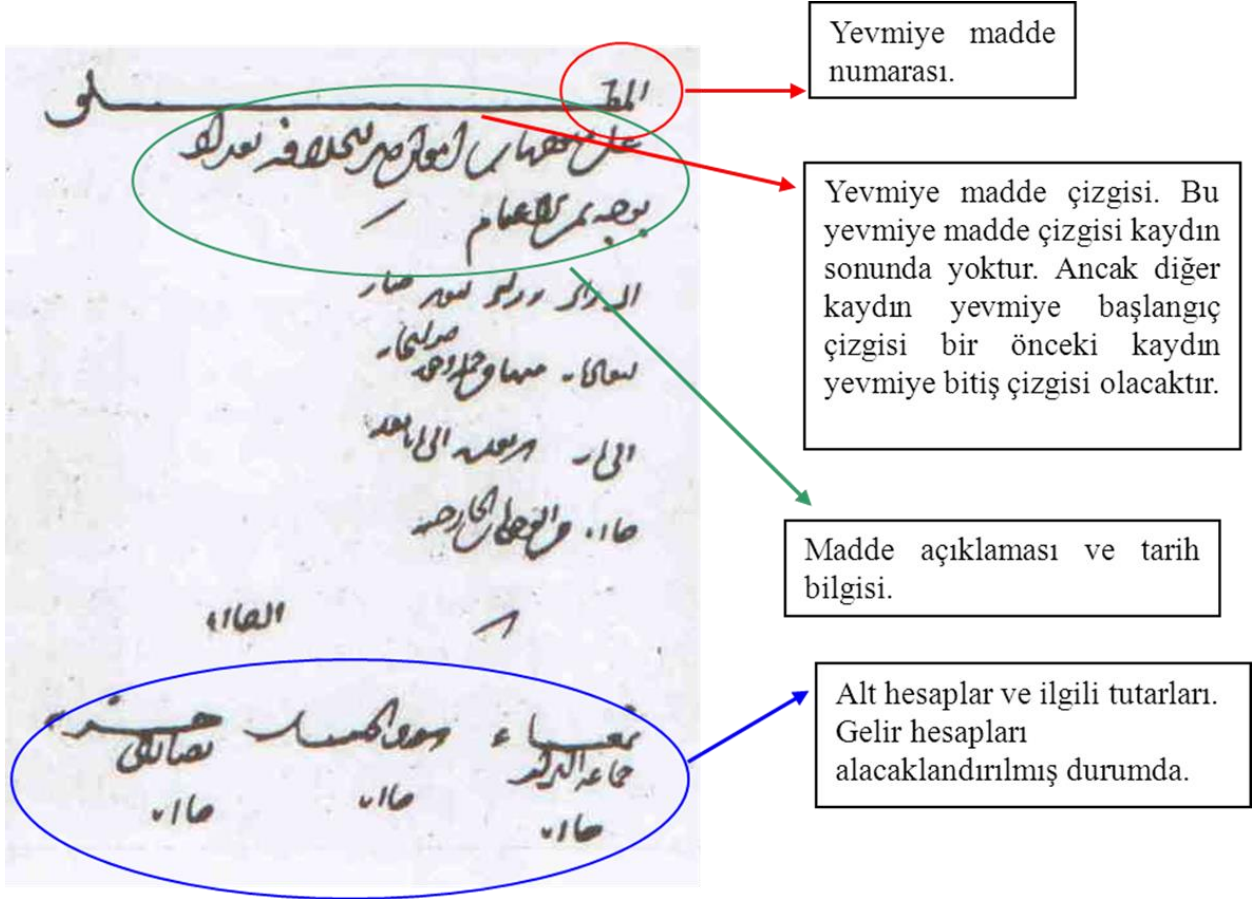
Esnaf damga vergisi 500 dinar

At pazarı damga vergisi 500 dinar

Hıristiyan cizyesi 500 dinar

Şekil 2. Örnek Merdiven Kayıt Mantığına Göre Muhasebe Kaydının Türkçe Transkripsiyonu (Elitaş vd., 2008a)

Bu bilgiler ışığında kaydın çift taraflı kayıt mantığına uygunluğunu Şekil 3’te ayrıntılı olarak görmemiz mümkündür.



Şekil 3. Örnek Merdiven Kayıt Mantığına Göre Muhasebe Kaydının Çift Taraflı Kayıt Yöntemine Uygunluğunun Analizi (Elitaş vd., 2008a)

Yukarıdaki örnek ışığında söylenmesi gereken Merdiven Kayıt Tekniğinin, çift taraflı kayıt tekniğinin prensip ve esaslarını karşılamakla birlikte, tek taraflı kayıt tekniğinin de yapılmasına olanak vermesi yönüyle karma bir kayıt tekniği olarak kabul edilebileceğidir. Ancak bu noktada dört muhasebe öğreti kitabı yazarak bugünkü çift taraflı kayıt tekniğinin de özellikleri arasında yer alan ilkeleri ortaya koyan İlhanlı Devleti'nin, çift taraflı kayıt tekniği üzerinde teorik ve bilimsel ilk çalışmayı yapan devlet olduğu ve bunu yazılı hale getirdiği ve dört muhasebe öğreti kitabından en detaylı olanı olan Risale-i Felekiyye'nin (1363) yazarı olan **Abdullah püser Mohammed bin Kiyâ el-Mâzenderânî**'nin de tekniğin sistematik hale getirilmesinde bilimsel katkıları olduğunu söylemek sanırız ki bilimsel sorumluluk duygusunun bir gereği olacaktır.

Devlet-i Aliyye muhasebe sistematığında Şirket-i Hayriye'nin (1854-1945) kurulması ile bir değişim yaşanmıştır. Merdiven Kayıt Yöntemi terk edilerek "Çift Taraflı Kayıt Tekniği"ne geçilmiştir.

Bu dönüşümle birlikte bu dönem Devlet-i Aliyye coğrafyasında etkili olan Fransa'ya verilen kapitülasyonlar (1838-1921) nedeniyle muhasebe sistematığında de Fransa'ya yaklaşma söz konusu olmuştur.

Merdiven Yönteminin Orta Doğu'da gelişmesini sağlayan üç devletin (Abbassiler – İlhanlılar – Devlet-i Aliyye) ortak özellikleri şöyle sıralanabilir;

- 1) Bunların üçünde de İslam kültürü egemen olmuştur.
- 2) Bu üç devleti etkileyen ikinci etken, kültürler arası ilişkilerdir. Mali yönetimde esas olan Arap ve Fars kültürüdür.
- 3) Üçüncü etken, siyasi ve askeri hareketlerdir. Her üç devletin siyasi ve askeri etkinliğinde Moğol faktörü önde gelir.

- 4) Dördüncü etken, daha özel bir etkindir. Bu etken, aynı muhasebe yönteminin gelişmesine etkide bulunan bir faktördür. Bu etken, her üç devletin kullandığı yazı ve rakam kültürleridir.

3. TÜRKİYE COĞRAFYASINDA MUHASEBENİN YOLCULUĞU

XIX. Yüzyılın ortalarında Napolyon'un 1907 yılında yayınlanan Code de Commerce'in kimi bölümlerinin alınması ile hazırlanarak yürürlüğe sokulan Kanunname-i Ticaret'te çift yanlı kayıt yöntemine göre tutulacak yevmiye defteri ve envanter defteri zorunlu defterler olarak yer alıyordu.

Oysa ülkede çift yanlı kayıt yöntemi hem uygulanmıyordu ve hem de çift yanlı kayıt yöntemini bilen muhasebeci yoktu. Tanzimat sonrası 1840-1850 yılları arasında Fransa'ya gönderilen iki yüz dolayındaki öğrenci Les Ecoles de Haute Commerce okullarında eğitim görüp ülkeye döndüklerinde çift yanlı kayıt yöntemi öğretisi ilkokullardan başlayarak eğitim programlarında yerini almıştır. XIX. Yüzyılın sonlarına kadar devam eden bu yoğun muhasebe eğitimi sonuç vermiş ve 1879 yılında devlet muhasebesinde Padişah Fermanı ile çift yanlı kayıt yöntemine geçilmiştir. Bu dönem yayınlanan bazı muhasebe öğreti eserlerinin muhasebenin gelişmesine önemli katkıları olmuştur. Bunlar;

Serkiz Nihad KİVER (İstanbul Yüksek Ticaret Mektebi) başlıca eserleri (Küçük, 2012);

- (a) 1915 yılında yayımlanmış Faizli Hesabat-ı Cariye
- (b) 1926 yılında yayımlanmış Sigorta Muhasebesi
- (c) Yine 1926 yılında yayımlanmış Nazari ve Ameli Muhasebe

arasında sayılabilir.

Kırkor KÖMÜRCÜYAN (1868-1958) muhasebe ve ticaret hesabı dersleri vermiştir. Başlıca eserleri (Karataş vd., 2018);

- (a) 1913 yılında yayımlanmış İlm-i Cebir,
- (b) 1931 yılında yayımlanmış İhtisas Muhasebeleri,
- (c) Ticari Malumat ve Bankacılık,
- (d) Ticari ve Mali Hesap,
- (e) Ameli ve Tatbiki Kambiyo.

1926 yılında yürürlüğe giren 865 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Alman Ticaret Kanunu'ndan çeviri yolu ile alınmış olması nedeniyle bu tarihten sonra muhasebe yazınında Alman etkisinin başladığı söylenebilir. Almanya'dan alınan başlıca kanunlar ise şöyledir;

- 1926 yılında yürürlüğe giren 856 sayılı Ticaret Kanunu,
- 1950 yılında yürürlüğe giren Gelir Vergisi ve Vergi Usul Kanunları,
- 1956 yılında yürürlüğe giren 6752 sayılı Ticaret Kanunu.

Alman muhasebe sistemi etkisinde kalan ve bu sistemi kullanan başlıca işletmelerimiz ve kullanım süreleri ise şöyledir;

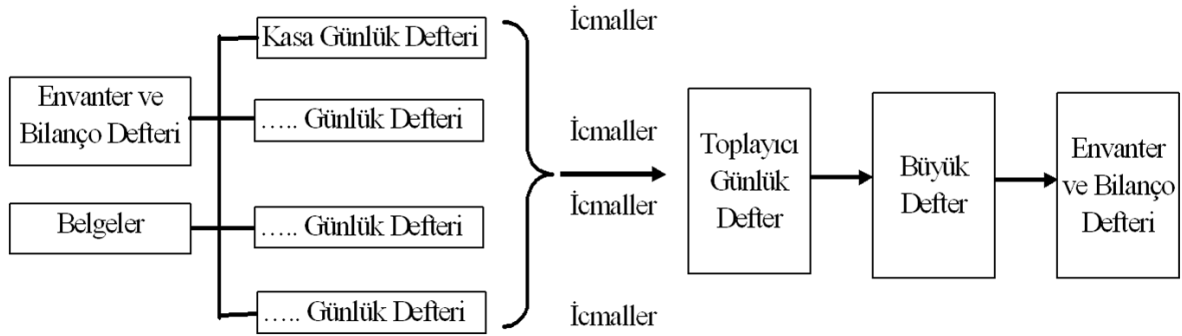
- 1935-1971 Sümerbank,
- 1935-1971 Etibank,
- 1953-1971 arasında Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yolları.

Bu noktada bir paradokstan bahsetmeden de sanırız ki ilerlemek çok doğru olmayacaktır. O da, Merdiven Kayıt Yöntemi terk edildikten sonra Türkiye coğrafyasında sırasıyla Fransız ve Alman Muhasebe etkileri görülmesine rağmen Türkiye'de defter tutma usulü olarak "İtalyan Usulü Defter

Tutma” usulünün tercih edilmesidir. Kısaca bahsi geçen usullere göre defter tutma yapılarını açıklamak sanırız ki konunun anlaşılmasına katkı sunacaktır.

4. FRANSIZ USULÜ DEFTER TUTMA

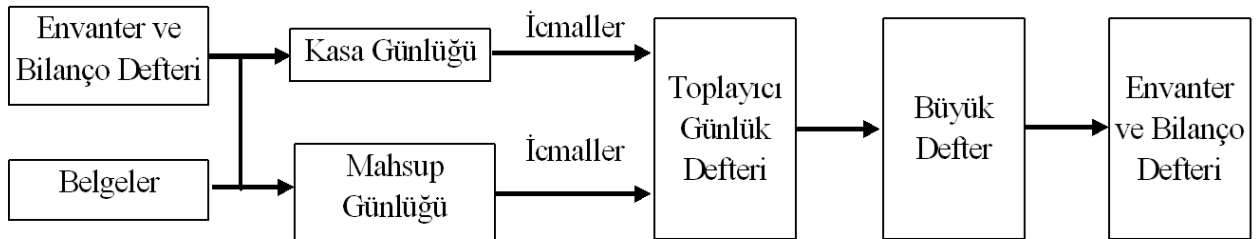
Fransız usulü defter tutmada, dönem başındaki varlık ve sermaye tutarları, envanter ve bilanço defterinden ve işletme olayları belgelerden tarih sırasına göre çeşitli özel günlük defterlere işlenir. Bunlar, kasa, bankalar, alacak senetleri, borç senetleri, alışlar, satışlar ve çeşitli günlük defter diye anılırlar. Bu özel günlük defterlerin sayısı işletmenin büyüklüğüne ve yapılan iş bölümüne göre değişir. Bütün bu özel günlük defterlere yapılan işlemler icmaller yoluyla toplayıcı günlük deftere ve oradan da büyük deftere aktarılır. Hesap dönemi sonunda büyük defterlerde ki hesapların artakalanlarından yine envanter ve bilanço defterine geçirilir, burada dolaşım yeniden başlar. Şekil 4’de, Fransız Usulü Defter Tutma Diyagramı görülmektedir.



Şekil 4. Fransız Usulü Defter Tutma Diyagramı (Elitaş, 2024)

5. ALMAN USULÜ DEFTER TUTMA

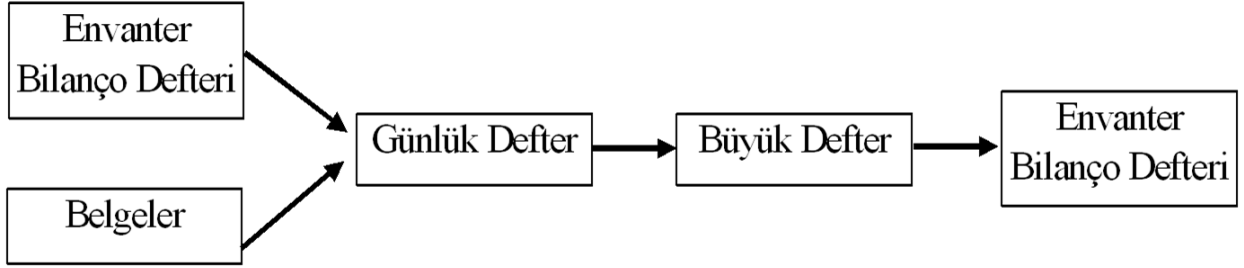
Alman usulü defter tutmada, dönem başındaki varlık ve sermaye tutarı, envanter ve bilanço defterinden ve işletme olayları tutarları, belgelerden tarih sırasına göre, nakit ile ilgili olanlar kasa günlük defterine nakit ile ilgili olmayanlarda, genellikle ay sonlarında, icmallerle toplayıcı günlük deftere (Genel Günlük Defterine) aktarılır. Bu defter, günlük defterle büyük defter arasında yer alır. Bunun görevi aynı türden tutarları bir araya getirmektir. Bu deftere aktarılır. Buradan, dönem sonlarında, tutarlar ve artakalanlar sonuç olarak tespit edilir. Yeniden envanter ve bilanço defterine işlenir. Bu noktadan hesapların dolaşımı yenilenmiş olur. Organizasyon nedeni ile ve gerektiğinde iki günlük defter yerine dört günlük defterde tutabilir. Şekil 5’te, Alman Usulü Defter Tutma Diyagramı görülmektedir.



Şekil 5. Alman Usulü Defter Tutma Diyagramı (Elitaş, 2024)

6. İTALYAN USULÜ DEFTER TUTMA

İtalyan usulü defter tutmada, varlık, borç ve sermaye tutarı, envanter ve bilanço defterinden ya da açılış envanter listelerinden ve açılış bilançosundan işletme olguları ise belgelerden tarihe sırasına göre yevmiyeye yani günlük deftere işlenir. Bu defterden aynı tür tutarlar büyük defterdeki aynı hesaplara ve gereksinmeye göre bölümlenmiş yardımcı defterlerdeki aynı hesaplardaki hesapların artakalanları yeniden envanter ve bilanço defterine işlenir. Bu, kapanış envanteri ve kapanış bilançosudur. Kapanın hesap döneminin envanter ve bilançosu, bu dönemi izleyen hesap döneminin açılış envanteri ve açılış bilançosu olarak işlem görür. Şekil 6’da, İtalyan Usulü Defter Tutma Diyagramı görülmektedir.

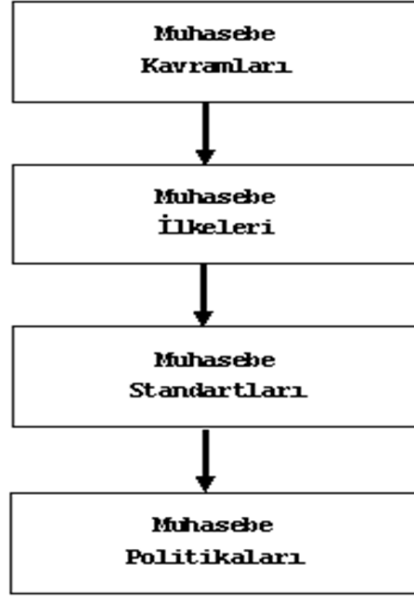


Şekil 6. İtalyan Usulü Defter Tutma Diyagramı (Elitaş, 2024)

7. MUHASEBEDE HARMONİZASYON (YAKINSAMA)

Küreselleşme ve onun kaçınılmaz bir finansal etkisi olan “sermayenin serbest dolaşımı” beraberinde sermayedarların haklarının daha açık bir şekilde korunmasına yönelik tedbirlerin alınmasını da gündeme getirmiştir. Farklı ülkelerde yatırım yapmak isteyen çok uluslu işletmeler standardize edilmiş ve her ülke de “aynı” denebilecek kadar yakınsamış bir muhasebe tekdüzeliği istemektedirler. Bu uyumlaştırma bir muhasebe olgusunun farklı ülkelerde aynı anlamı taşıması gibi önemli bir birlikteliğe hizmet etmektedir.

Bu bağlamda dünya çapında muhasebede bir harmonizasyon (yakınsama) ile yapılmak istenen aslında, tüm dünyada geçerli olabilecek ve çok uluslu şirketlerin her ülkede benzer bir muhasebe yapısı sayesinde hiçbir güçlük çekmeden finansal verilerini ortak bir dil ile okuyabilmesini ve böylece daha hızlı ve daha doğru kararlar alabileceği bir muhasebe sistematiğine ulaşabilmektir. Aksi taktide uluslararası bir işletme yatırım yaptığı ülkenin mevcut düzenlemelerine göre, ardından işletme merkezinin bulunduğu ülkenin düzenlerine göre ve bir de konsolide finansal tablo olmak üzere üç farklı finansal tablo ürettiğinde özellikle yatırımcı için yorumlanması ve açıklanması karmaşık bir durum ortaya çıkabilmektedir. Bu örnekte ortaya çıkacak durum sadece birden fazla finansal tablonun oluşturulması sorunu değil, aynı zamanda bu finansal tablo sonuçlarının da birbirinden farklı olması gibi bir sakıncalı durumu da beraberinde getirmektedir. Bu durum ülkelerin Ulusal Muhasebe Uygulama Esasları’nın niteliği ve muhasebenin odaklandığı nokta itibarı ile de farklılaşmaktadır. Bu bağlamda asıl yapılmak istenen, Şekil 7’de görülen muhasebenin regülasyon yapısında “Muhasebe Standartları” ve “Muhasebe Politikaları”nı tüm dünya da (ya da olabildiğince çok ülkede) ortak bir yapıya getirebilmektir.



Şekil 7. Muhasebenin Bilimsel Bilgi Yönü (Elitaş, 2011)

Muhasebenin evrensel regülasyonlarını tüm dünya da (ya da olabildiğince çok ülkede) ortak bir yapıya getirebilmek amacına yönelik olarak hali hazırda durumun nasıl olduğunu ise Şekil 8’de görmek mümkündür.



Şekil 8. Dünya’da Muhasebe Harmonizasyonu (Yazarca oluşturulmuştur)

Şekil 8 incelendiğinde, turuncu renk ile gösterilen alanların, Uluslararası Muhasebe Standartları/Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını adapte etmiş ülkeler olduğu, mavi renk ile gösterilen alanların, Uluslararası Muhasebe Standartları/Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına geçiş için çaba sarf eden ülkeleri gösterdiğini ve gri renk ile gösterilen alanların ise Uluslararası Muhasebe Standartları/Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını kabul edeceği umulan ülkeleri temsil ettiğini söyleyebiliriz.

8. TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE MUHASEBENİN YOLCULUĞU

Bu başlık altında yıllar içerisinde ve muhasebe harmonizasyonu kapsamında Türkiye'nin yaşadığı önemli dönüm noktalarını aşağıda kronoloji ile sıralamanın mümkün olduğunu öngörmekteyiz.

- Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu'nun oluşturulması ve kurulması (TMUDESK - 1994),
- BDDK- 2002'de ve 2006'da "Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik",
- SPK düzenlemeleri (2003 tarihli Seri:XI,No: 25 Tebliği-Nisan 2008'de yürürlükten kaldırılmıştır),
- Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (2002-2011),
- KOBİ TFRS (1 Kasım 2010, Resmi Gazete),
- 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (14 Şubat 2011, Resmi Gazete),
- Kamu Gözetimi, Muhasebe Ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (2 Kasım 2011, Resmi Gazete),
- Büyük ve Orta Boy İşletmeler için Finansal Raporlama Standartları (BOBİ FRS), (29 Temmuz 2017, Resmi Gazete),
- Küçük ve Mikro İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (KÜMİ FRS), (16 Ocak 2023, Resmi Gazete).

Tüm bu düzenlemelerin uluslararası harmonizasyona doğru yolculuğun belli başlı adımları olduğu söylenebilir. Uluslararası muhasebe harmonizasyonun önemini özellikle çok uluslu şirketler çok daha iyi bilebilmektedir. Bu konuya ilişkin şu örnekler, çok uluslu şirketlerin uluslararası bir muhasebe harmonizasyonuna yönelik taleplerini daha net bir şekilde anlaşılmasına katkı sunacaktır.

Örneğin, Daimler-Benz. Bu örnekte Daimler-Benz 1993 yılında Alman muhasebe esaslarına göre 615 Milyon Alman Markı dönem kârı beyan etmesine karşın finansal tablolarını U.S.-GAAP'a göre düzenlediğinde aynı yıl 1,839 Milyar Alman Markı dönem zararı ettiği görülmektedir. Bu farklılık oransal olarak -%399'a karşılık gelmektedir (Elitaş, 2010).

Başka bir örnekte British Airways örneğidir. Bu olayda ise British Airways işletmesi 2003 yılında İngiltere ulusal muhasebe düzenlemelerine göre 72 Milyon Sterlin dönem kârı beyan etmesine karşın finansal tablolarını U.S.-GAAP'a göre düzenlediğinde aynı yıl 128 Milyon Sterlin dönem zararı beyan ettiği görülmektedir. Bu farklılık oransal olarak -%278'e karşılık gelmektedir (Elitaş, 2010).

Başka bir örnekte Glaxo Wellcome işletmesi örneğidir. Bu örnekte işletme 1995 yılında İngiltere muhasebe esaslarında özkaynağı 91 Milyon Sterlin iken aynı yıl U.S.-GAAP'a göre hazırlanan finansal tablolarda özkaynakların 8,168 Milyar Sterlin'e ulaştığı ve söz konusu değişimin +%8.876 olduğu görülmektedir (Elitaş, 2010).

Yine bir başka örnekte Astra-Zeneca örneğidir. Bu örnekte ise işletmenin 1999 yılı İngiltere muhasebe düzenlemelerine göre açıkladığı özkaynak toplamı 10,302 Milyar Sterlin iken aynı yıl U.S.-GAAP'a göre aynı dönem özkaynak rakamı 33,375 Milyar Sterlin'e ulaştığı ve değişimin oransal olarak +%227 olduğu görülmektedir (Elitaş, 2010).

9. SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME

Bu çalışma ile amaçlanan hem literatüre geçmiş muhasebe tarihi açısından "çift taraflı kayıt tekniği" açısından bir hatayı düzeltmek ve bilim insanı sorumluluğu kapsamında doğru ve haklı bir şüphecilik ile konuya yaklaşarak ve kanıtlarını da ortaya koyarak Abdullah püser Mohammed bin Kiyâ el-Mâzenderânî'nin bu alandaki değerli çalışmasının hakkettiği yere gelmesi konusunda gerekli özen ve önemi göstermek ve hem de önemli bir muhasebe kayıt yöntemi olan "merdiven kayıt yöntemi"ni de bu bağlamda tanıtmaktır.

Bu noktada merdiven muhasebe kayıt yönteminin tarihsel lokasyonlarımızda kullanıldığından hareketle yöntemin kabul edilmesi, literatürde daha fazla yer alması, muhasebe teorisi çalışmalarında zikredilmesinin ve sahiplenilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Merdiven kayıt yöntemine daha yakından bakıldığında da “çift taraflı muhasebe kayıt yöntemi”nin önemli tüm özelliklerini taşıdığı zaten çalışma içerisinde de özellikle belirtildiğinden burada sadece bunun tekrar hatırlatılması ile yetinilecektir.

Yine bu çalışma kapsamında muhasebede yakınsama çalışmalarına değinilerek burada özellikle çok uluslu ve küresel işletmelerin bu konudaki istek ve yönlendirmelerinin çok olduğu ve bunun temel sebebinin de herhangi bir ülkede üretilen bir finansal tablonun özellikle yöneticiler için aynı format ve mantık silsilesine bağlı olmasının sağlayacağı önem vurgulanmıştır. Finansal veri okumanın ülkeler arası değişiminin adeta ortadan kalkması, bu anlamda çok uluslu işletmeler için çok büyük bir önem arz etmektedir. Özellikle “Muhasebe Standartları” ve “Muhasebe Politikaları”nın yeknesaklığının sağlanabilmesi en önemli ve ulvi amaç olarak kabul edilmektedir.

Tüm bu bilgiler ışığında, “uluslararası muhasebe standartlarına” uyum muhasebede ortak bir dil olarak geliştirilmesine yönelik bir amaç gibi görülmektedir. Ulusal muhasebe sistemlerinin, ortak bir uluslararası muhasebe standartlarına uyumunun sağlanması her zaman belli bir süreç ve birçok düzenleme ile geliştirmeyi gerektirmektedir. Nitekim bunlar zaman ve adaptasyon süreçleri gerektiren önemli adımlardır. Sonuç itibarıyla, işletmelerin hem ulusal muhasebe standartlarına ve bağlı bulunan ulusal regülatör kurumlara hitaben hazırlamak zorunda oldukları beyan ve finansal tabloların yanı sıra bir de uluslararası muhasebe standartlarına göre hazırlanması gerekliliği ayrı bir iş yükü ve birçok ek düzenlemenin de yapılmasını gerekli kılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aydemir, O. Elitaş, C. Erkan, M. & Özcan, U. Accounting System In Ilhanians And A Sample Practice. 1. Balkan Ülkeleri Uluslararası Muhasebe ve Denetim Konferansı, 07-10 Mart 2007. Ayrıca; Elitaş, C. Aydemir, O. Erkan, M. ve Özcan, U. Accounting Practices In Abbasids And A Sample Practice, 1. Balkan Ülkeleri Uluslararası Muhasebe ve Denetim Konferansı, 07-10 Mart 2007.
- Elitaş, C. (2010). Türkiye Muhasebe Standartları / Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının Benimsenmesinin Bazı Temel Finansal Oranlar Üzerindeki Etkisi Üzerine Uygulamalı Bir Değerlendirme. Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, (30), 57-68.
- Elitaş, C. (2011). Muhasebede Araştırma Yöntemleri. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Elitaş, C. (2024). Muhasebe Teorisi Ders Notları. Yayımlanmamış Ders Notları.
- Elitaş, C., Güvemli, O., Aydemir, O., Erkan, M., Oğuz, M. & Özcan, U. (2008a). Osmanlı İmparatorluğunda 500 Yıl Boyunca Kullanılan Muhasebe Yöntemi: Merdiven Yöntemi. Ankara: Maliye Bakanlığı Yayınları No: 2008/377, Nisan-2008, ISBN: 978-975-8195-16-9.
- Elitaş, C., Güvemli, O., Aydemir, O., Erkan, M., Oğuz, M. & Özcan, U. (2008b). Accounting Method Used By Ottomans For 500 Years: Stairs Method. Ankara: Ministry of Finance Publications, April-2008, ISBN: 978-975-8195-15-2.
- Erkan, M. Aydemir, O. & Elitaş, C. An Accounting System Used Between 14 Th And 19 Th Centuries In The Middle East: The Merdiven (Stairs) Method. Eleventh World Congress of Accounting Historians France: Nantes, July 19-22, 2006, Eleventh World Congress of Accounting Historians Papers of Turkish Delegation, Avcıol Basım Yayın, 2006 ayrıca bkz. <http://palissy.humana.univ-nantes.fr/msh/wcah/textes/erkan-elitas-aydemir.pdf> ve <http://palissy.humana.univ-nantes.fr/msh/wcah/papers.html> (Son Erişim Tarihi: 28.01.2007).
- Karataş, Ş., Yücel, G. & Adiloğlu, B. (2018). Muhasebe Eğitimine Verilen Doksan Yıllık Ömür: Kırkor Kömürcüyan. Muhasebe Enstitüsü Dergisi, Cilt 16, Sayı 59, 71-80.
- Küçük, İ. (2012). XX. yüzyılın ilk yarısında Türk muhasebe düşüncesinin gelişimini etkileyen Eğitimciler: Serkez Nihad. Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, (3), 246-265.
- Penndorf, B. (1997). Buchhaltung. 2. Baskı: Stuttgart.
- Quick, R. & Wurl, H. J. (2023). Doppelte Buchführung. 5. Baskı, Darmstadt: Springer Gabler.
- Sutter, R. (2005). Rechnungswesen. HEP Verlag.
- Sutter, R. (2007). Geschichte der Doppelten Buchhaltung. Bern.

von Kremer, A.F. (1887). Ueber das Einnahmebudget des Abbasiden-Reiches vom Jahre 306 H. (918-919). 36. Cilt/Denkschriften der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-Historische Classe, C. Gerold's Sohn.

KULLANIMLAR VE DOYUMLAR PERSPEKTİFİNDEN “TONGUÇ AKADEMİ” KANALI İZLEYİCİ YORUMLARINA DAİR BİR ANALİZ

Dr. Öğr. Üyesi GABRIELA OANA OLARU

İstanbul Medipol Üniversitesi, İletişim Fakültesi

Medya ve Görsel Sanatlar Programı

gabriel.olaru@medipol.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9486-3349

ÖZET

Bu araştırmada YouTube platformu üzerinden Türkçe dilinde yayın yapmakta olan ve öğrencilere yönelik öğretim içerikleri üreten Tonguç Akademi isimli eğitim kanalındaki izleyici yorumları analiz edilmiştir. Araştırmaya, izlenme sayısı 1 milyon ve üzeri olan videolar dahil edilmiştir. Analiz edilen videoların yüksek izlenme sayısı ve izleyici etkileşimi araştırmaya uygun bir temel sağlamaktadır.

Araştırma, betimsel analiz ve tematik analiz yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda tespit edilen tema ve kodlar aracılığıyla izleyicilerin sunulan içerik ve eğitmen hakkındaki görüşleri, beklenti ve doyum algıları incelenmiştir. Yeni medya platformlarının öğretim faaliyetlerinde kullanılmasının sağladığı doyum anlamak, politikaların geliştirilmesinde ve sanal platformlarda ihtiyaçlara yönelik öğretim içeriklerinin geliştirilmesinde yol gösterici olacaktır. Kullanımlar ve doyumlar kuramı çerçevesinde gerçekleştirilen bu araştırmada kanal izleyicilerinin izleme motivasyonları ve doyum algıları araştırılmıştır. İzleyicilerin içeriklerden nasıl yararlandıkları, videolar aracılığıyla hangi ihtiyaçlarının karşılandığı gibi sorular tema ve kategorilerin belirlenmesinde yönlendirici olmuştur. Araştırma sonucunda üç ana tema ve on altı kod tespit edilmiştir. Bu araştırma, yeni medya platformları kullanılarak üretilen eğitim amaçlı videoların planlanmasında izleyici ihtiyaç ve beklentilerinin anlaşılmasına ve bu tarz platformların etkin bir öğrenme aracı olarak kullanılmasına dair geri bildirimde bulunmaktadır.

Anahtar kelimeler: YouTube, yeni medya, dijital kültür, online eğitim.

AN ANALYSIS OF VIEWER COMMENTS ON “TONGUÇ ACADEMY” CHANNEL FROM THE PERSPECTIVE OF USES AND GRATITUDE

ABSTRACT

This study analyzed the audience comments of the educational channel Tonguç Akademi, which broadcasts in Turkish on the YouTube platform and produces educational content for students. Videos with a view count of 1 million and above were included in the study. The analyzed videos' high number of views and audience interaction provide a suitable basis for the study.

The study was conducted using descriptive analysis and thematic analysis methods. The themes and codes determined as a result of the research examined the audience's views about the content presented and the instructor, as well as their expectations and satisfaction perceptions. Understanding the satisfaction of using new media platforms in educational activities will guide the development of policies and educational content for needs on virtual platforms. In this study, which was conducted within the framework of the theory of uses and gratifications, the viewing motivations and satisfaction perceptions of the channel audience were investigated. Questions such as how the audience benefited from the content and which needs were met through the videos guided the determination of the themes and categories. As a result of the study, three main themes and sixteen codes were determined. This research provides feedback on understanding audience needs and expectations in planning educational videos produced using new media platforms and using such platforms as a practical learning tool.

Keywords: YouTube, New media, digital culture, online education.

1. GİRİŞ

Dijitalleşme bireylerin kullanabileceği yeni medya araçlarını yaygınlaştırmakla kalmamış, yaşamın her alanında alışkanlık ve etkileşim biçimlerini de değiştirmiştir. Kuşkusuz eğitim ve öğrenme biçimleri de bu dönüşümden etkilenmektedir. Dolayısıyla, dijitalleşmenin eğitim süreçlerine etkileri güncel araştırma konuları arasında yer almaktadır. Geleneksel öğretim biçimlerinin yanı sıra yeni medya platformları da öğretim süreçlerine dahil olmuş ve yenilikçi yöntemler kullanıcıların hizmetine sunulmuştur. Geniş bir kitleye sahip YouTube, kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap verebilecek farklı içeriklerin sunulduğu bir platformdur. Öğretim faaliyetlerinde de sıkça kullanılan bu platform, dijitalleşen eğitim ve öğretim süreçlerinin anlaşılması için de araştırmacılara veri sunmaktadır.

Online öğretim içeriklerinin talep gördüğü günümüzde, bu içerikleri üreten kanalların etkisi ve kanal izleyicilerinin paylaşılan içeriklerden yararlanma şekilleri bu araştırma kapsamında incelenmiştir. Bu bağlamda, araştırmada YouTube platformu üzerinden Türkçe dilinde, LGS'ye (Liselere Geçiş Sınavı) hazırlanan öğrencilere yönelik yayın yapan 'Tonguç Akademi' kanalı incelenmiştir. Kanalda yer alan, 1.000.000 ve üzeri izlenme sayısına ulaşan videolar araştırmaya dahil edilmiş, yeni medya platformlarının öğretim süreçlerindeki rolü irdelenmiştir. Araştırmada kullanımlar ve doyumlar kuramından yararlanılarak izleyicilerin içerikleri kullanma biçimleri, karşılanan ihtiyaçlar ve sağlanan doyum analiz edilmiştir.

Psikolog Elihu Katz, medyanın insanlar üzerindeki etkisine odaklanmaktan ziyade insanların medyayı kullanım biçimlerinin önemli olduğunu ifade etmiştir (Yaylagül, 2014, s.70-71). Kullanımlar ve doyumlar kuramına dair araştırmalar beş döneme ayrılarak değerlendirilmektedir. Bu dönemler sırasıyla 1940-1950, 1950-1960, 1980- 1990 ve 2000 sonrası dönem (Birsen, 2005). Kullanımlar ve doyumlar kuramı sayesinde izleyicinin medyayı kullanarak belli bir doyum sağladığı yönündeki görüş gelişmiş, izleyici de pasif bir alıcı olmaktan çıkmıştır (Küçük Kurt vd., 2009).

Kuramın gelişmesine öncülük eden araştırmalardan biri 1942 ve 1944 yılları arasında Lazerfeld ve Herzog tarafından gerçekleştirilmiştir. İkili, radyo kanalı tercihi ve ihtiyaç doyumu arasındaki ilişkiyi araştırmıştır (Jensen ve Rosengren, 2007). Diğer yandan, Katz insanların medyayı kullanarak ne yapmak istediklerini tespit etmeye çalışmıştır. Katz'in çalışmaları, pasif kabul edilen izleyici medyayı kendi amaç ve gereksinimlerine uygun şekilde kullanan aktif bir izleyiciye dönüştürmüştür (Lull, 2001). Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı mesajın 'hedefi' olarak kabul edilen izleyicinin kitle iletişim araçları ile 'ne yaptığını' sorgulamaktadır (Gökçe, 1993). Dolayısıyla, bu yaklaşım, izleyicinin bilgiyi kendi gereksinimlerine göre alıp kullandığını ifade etmektedir (Güngör, 2022; Özer ve Birsen, 2010). Katz vd. (1973) izleyicilerin iletişim araçlarını kullanarak doyuma ulaştırdığı toplumsal ve psikolojik ihtiyaçları beş başlık altında değerlendirmektedir. Bireylerin bilişsel, duygusal, bireysel- bütünleştirici, toplumla bütünleştirici ve kaçış/uzaklaşma ihtiyaçları bu başlıkları oluşturmaktadır.

Diğer yandan, McQuail, Blumer ve Brown izleyicilerin dört farklı ihtiyacını karşılamak için televizyon izlediğini saptamıştır. Söz konusu ihtiyaçlar sırasıyla eğlence, kişisel ilişki, kimlik ve bilgi arayışıdır (Fiske, 2014, ss. 268-270). Kullanımlar ve doyumlar kuramının farklı medya içeriklerine uygulanabilmesi, günümüzde internet araştırmalarında da kullanılmasına olanak sağlamakta ve bu durum da yaklaşımı güçlü kılmaktadır (Köseoğlu, 2012). Nitekim günümüzde kuram sosyal medya platformlarının kullanımına yönelik araştırmalarda kullanılmaktadır.

Sosyal medya platformlarının ve yeni iletişim teknolojilerinin öğretim alanında kullanımını inceleyen araştırmalar son yıllarda artmıştır. Örneğin, Gallego vd. (2016) Second Life'in eğitim süreçlerine entegre edilmesini araştırmıştır. Kullanıcılara kolaylık, deneyim paylaşımı ve eğlence sunulması platform kullanımını olumlu yönde etkilemektedir.

Kolhar vd. (2021) tarafından üniversite öğrencilerine yönelik gerçekleştirilen araştırmada sosyal medya kullanımının öğrenme, sosyal etkileşim ve uyku sürelerine etkisi araştırılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre katılımcıların yalnızca %1'i sosyal medyayı akademik amaçlar için kullanmaktadır.

Sosyal medya platformlarına bağımlılık oranının %57 olarak tespit edildiği araştırmada bu bağımlılığın öğrenmeyi %52 olumsuz etkilediği vurgulanmıştır.

Staziaki vd. (2021), YouTube'un radyoloji eğitiminde kullanılmasına yönelik gerçekleştirdikleri çalışmada platformun ücretsiz olmasının, kolay kullanılabilmesinin, sınırlar ötesi dil engeli olmadan erişilebilmesinin öğretim amaçlı kullanımlarda bir avantaj sunduğunu ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, bu tarz platformlarda yanlış bilginin de yayılabildiğini vurgulayan araştırmacılar, öğretim amaçlı içeriklerin yetkin kişilerce oluşturulması gerektiğine vurgu yapmışlardır.

Çangal (2021) ise dil öğretiminde YouTube platformunun kullanılmasına yönelik gerçekleştirdiği nitel araştırma sonucunda bu tekniğin dil becerilerini geliştirdiğini, öğrenilen bilgilerin bu sayede pekiştirildiğini ve öğrencilerin eğlenerek öğrenme sürecini deneyimlediğini belirtmektedir. Odaklanma ve motivasyonu artırması, bilgiye erişimi kolaylaştırması ve kültürel etkileşimi artırması araştırmacı tarafından ifade edilen diğer faydalar arasında yer almaktadır. Diğer yandan, platform kullanımı yanlış öğrenmeye de sebep olabilmekte ve öğrencilerin dikkatinin dağılabilmesi de platformun dil eğitiminde kullanılmasında olumsuz özellik olarak belirtilmektedir. Öğrencilerin soru soramaması, yayınlanan reklamlar ve ilgisiz içeriklerin varlığı da öğrenme sürecini zorlaştırabilen etkenler olarak ifade edilmiştir.

Seçme ve Coşkun (2024), sekizinci sınıf öğrencilerinin matematik konularını YouTube üzerinden öğrenme nedenlerini araştırmıştır. Araştırmalarının bulgularına göre öğrenciler konu tekrarı yapabilmek, eksik kaldıkları konuları tamamlayabilmek, zaman ve mekândan bağımsız çalışabilmek, sınıf ortamından daha rahat bir öğrenme ortamında bulunabilmek ve farklı anlatım tarzlarından dolayı bu platformu öğrenme süreçlerinde kullanmayı tercih etmektedir.

Karaçorlu ve Özek (2024) tarafından yürütülen araştırmada ise YouTube eğitim kanalları incelemiştir. Araştırma sonucunda bu kanalların ders anlatımına odaklanan kaliteli ve kapsayıcı içerikleri sayesinde yüksek izlenme oranlarına sahip oldukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin bu kanallara olan bağlılıkları zenginleştirilmiş medya kullanımı ve etkileşim olanağı sayesinde artmaktadır.

YouTube ve öğretim süreçlerini kullanımlar ve doyumlar kuramı perspektifinden inceleyen araştırmaların kısıtlı olduğu tespit edilmiştir. Özellikle liselere geçiş sınavına hazırlanan öğrencilerin elde ettikleri doyum noktalarını anlamak, eğitim ve müfredatın güncellenmesinde, sanal platformlarda içerik oluşturulmasında yol gösterici olacaktır.

2. ARAŞTIRMA TASARIMI

Araştırma, liselere geçiş sınavına hazırlanan öğrencilerin YouTube üzerinden yayın yapmakta olan Tonguç Akademi kanalının izleyici yorumlarını kullanımlar ve doyumlar kuramı ekseninde incelemektedir. Araştırma kapsamında izleyicilerin sağladıkları doyum ve öne çıkan temalar araştırılmıştır.

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırma evreni YouTube isimli sosyal medya platformunda yayın yapan Tonguç Akademi oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise kanalın 1.000.000 ve üzeri izlenme sayısına ulaşan videolardır.

2.2. Araştırma Deseni

Araştırmanın amacına uygun cevapları bulmak için nitel araştırma yaklaşımlarından durum araştırması kullanılmıştır. Bu sayede, araştırma problemine dair mevcut durumun incelenmesi mümkün oluşturmaktadır (Yin, 2009). Bu tarz araştırmalarda ihtiyaç duyulan veri gözlem, belge, görsel-işitsel materyal ve mülakat sonucunda toplanmaktadır (Creswell, 2023). Araştırma kapsamında MAXQDA yazılımı aracılığıyla toplanan izleyici yorumları içerik analizi kullanılarak incelenmiştir. İçerik analizi genellikle yazılı metin analizlerinde kullanılan bir tekniktir (Metin ve Ünal, 2022). Araştırmanın kodlanması aşamasında veri seti içerik analizine tabi tutularak, anlam ifade eden içerikler bölümlere

ayrıştırılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). İçerik analizi sonucunda sıklıkla vurgulanan ve tekrar edilen konular kod olarak tanımlanmıştır. Hazırlık aşamasında bağlamdan kopuk, emoji içeren ve konudan uzak yorumlar temizlenmiştir. Toplam kod sayısının 21.321 olan analizin sonuçları bulgular kısmında detaylandırılmıştır.

2.3. Sınırlılıklar

Tek bir kanalın incelenmesi bir sınırlılık olarak kabul edilebilir. Bu durum, genelleme yapılmasını zorlaştırabilir ancak eğitim kanallarının izleyicide oluşturduğu doyum noktalarını ve ihtiyaçlarını anlayabilmek için bir çerçeve sunmaktadır.

3. BULGULAR

İzleyicilerin kanal içeriklerini hangi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik tükettiklerini anlamak için kullanımlar ve doyumlar kuramı kullanılmıştır. Kanalın 1 milyon ve üstü izlenme alan videoların analizinde 16 kod ve 3 ana tema tespit edilmiştir. Bu temaların analizinden önce araştırmaya dahil edilen video içeriklerine dair betimsel bir analiz Tablo-1’de paylaşılmıştır.

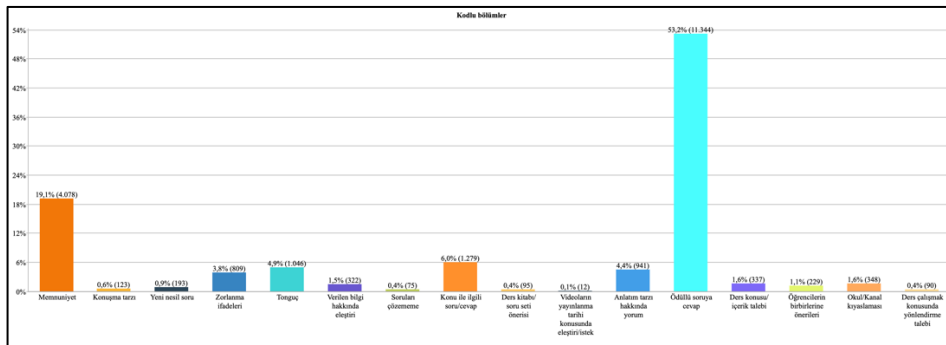
Tablo 1: Video İçerikleri Betimsel Analizi

	Beğeni Sayısı	Yorum Sayısı	İzlenme Sayısı	Yayınlanma Tarihi
Çarpanlar ve Katlar 2021 LGS Kampı	45.000	7600	2.059.244	13.09.2020
Filimsiler 2020 LGS Kampı	34.000	5941	1.811.257	5.10.2019
Çarpanlar ve Katlar 2020 LGS Kampı	26.000	6430	1.655.615	15.09.2019
Mevsimlerin Oluşumu 2020 LGS Kampı	25.000	5937	1.422.070	9.09.2019
Filimsiler LGS Türkçe #2022	28.000	3627	1.376.964	25.09.2021
Cümlelerin Öğeleri 2020 LGS Kampı	24.000	4547	1.336.830	12.10.2019
Üslû İfadeler 2020 LGS Kampı	21.000	4843	1.266.401	29.09.2019
Ebob- Ekok 2020 LGS Kampı	23.000	4835	1.234.931	22.09.2019
DNA ve Genetik Kod 2020 LGS Kampı	20.000	7042	1.058.555	30.09.2019
TOPLAM SAYISI	246.000	50.802	13.221.867	

Araştırma kapsamında incelenen Tonguç Akademi kanalının 1 milyon ve üzeri izlenen video sayısı dokuz olarak tespit edilmiştir. Bu videolar içerisinde en çok beğenilen içerik 45.000 beğenme sayısı ile ‘Çarpanlar ve Katları’ olmuştur. Diğer yandan, aynı içerik en fazla yorum alan ve en çok izlenen içerik olarak da öne çıkmaktadır. Araştırmaya dahil edilen videoların toplam beğeni sayısı 246.000, toplam yorum sayısı 50.802, toplam izlenme sayısı ise 13.221.867 olarak tespit edilmiştir.

3.1. Kod İstatistikleri

Analiz kapsamında elde edilen kodlara dair detaylı bilgi Grafik 1’de sunulmuştur.



Grafik 1: Kod İstatistikleri Grafiği

Grafik 1’de görüldüğü üzere kanal izleyicileri ‘Ödüllü Sorulara Cevap’ konusuna ilgi göstermektedir. Nitekim, bu tema %53 ile en çok kodlanan tema olarak diğerlerinin çok üzerinde bir değerdedir. Kanal izleyicileri içeriklerden duydukları memnuniyeti de sık sık ifade etmektedirler. Memnuniyet başlığı %19

ile ikinci sırada yer almaktadır. Kanal izleyicisi olan liselere geçiş sınavı aday öğrencilerin en az yorum yaptığı başlıklar ise ‘Videoların yayınlanma tarihi konusunda eleştiri/istek’, ‘Ders kitabı/soru seti önerisi’, ‘Ders çalışmak konusunda yönlendirme talebi’, ‘Soruları çözememe’, ‘Konuşma tarzı’ ve ‘Yeni nesil soru’ olarak tespit edilmiştir. Söz konusu bu başlıkların yüzdesi %1’in altındadır.

3.2. Tema ve Kodların Analizi

İçerik analizi sonucunda tespit edilen 16 kod 3 ana temada toplanmıştır. Geribildirim, eğitim süreci ve toplumsal bütünleşme ana tema olarak öne çıkmıştır. Araştırmanın bundan sonraki bölümünde bahsi geçen tema ve kodlar ‘Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı’ perspektifinden yorumlanacaktır.

3.2.1. Geribildirim Teması

Bu temada yer alan kodlar sırasıyla: memnuniyet, konuşma tarzı, anlatım tarzı hakkında yorum, Tonguç, verilen bilgi hakkında eleştiri, videoların yayınlanma tarihi konusunda eleştiri/istek, ders konusu/içerik talebi, okul/kanal kıyaslamasıdır. Bahsi geçen bu kodlar izleyicinin kendilerine sunulan içerikler hakkında yapmış oldukları geri bildirimler olarak değerlendirilebilmektedir.

3.2.1.1. Memnuniyet

Geribildirim temasında yer alan bu koda ait frekans değer, $n=4078$, kodlu bölümler içerisindeki yüzdesi ise %19,1’dir. Kanal izleyicisi öğrencilerin çeşitli ifadelerle aldıkları eğitimden memnuniyetlerini ve teşekkürlerini ilettikleri görülmüştür. Kanal tarafından kendilerine sunulan içeriklerin ihtiyaçlarını karşılaması izleyicileri hem memnun etmekte hem de kanal ile duygusal bir bağ kurmalarına sebep olmaktadır. Bu sayede izleyiciler doyuma ulaştıklarında olumlu geri bildirimleri aracılığıyla sosyal bir bağ kurmakta ve takdir duygusunu da göstermektedir.

3.2.1.2. Konuşma tarzı

Öğretim içeriklerini sunan iki farklı hocaların konuşma tarzları hakkında da izleyici geribildirimde bulunmuştur. Diğer kodlarla karşılaştırma yapıldığında bu kodun frekans değeri $n=123$, kodlu bölümler içerisindeki yüzdesi ise %0,6’ olarak tespit edilmiştir. Diğer kodlara göre çok daha düşük olan bu kod, anlatıcıların hızlı konuşma temposunu konu edinmektedir. Bazı izleyiciler anlatıcıların hızlı konuşma temposundan dolayı öğrenim hedefleri konusundaki ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çekmekte ve bunu yorumlarında dile getirmektedir.

3.2.1.3. Anlatım Tarzı Hakkında Yorum

İzleyici, kanal anlatıcılarının konuşma tarzları haricinde anlatım tarzları hakkında da yorumlarda bulunmuştur. Bu kodun frekans değeri $n= 941$, kodlu bölümler içerisindeki yüzdesi ise %4,4 olarak tespit edilmiştir. Anlatıcıların anlatım tarzının kendi öğrenme stillerine uygun olması ve böylece öğrenme süreçlerinin başarılı olması izleyicinin beklenti ve ihtiyaçları arasında yer almaktadır. İzleyici yorumlarında anlatıcıların konuları karmaşık anlatmaları vurgusu göze çarpmaktadır. Kanala ismini veren Tonguç karakterinin ders esnasında araya girmesi, espriler yapması kimi izleyiciyi motive etmekteyken kimi izleyiciyi de rahatsız etmektedir. Bununla birlikte, bazı izleyiciler mevcut anlatım tarzının oldukça eğlenceli olduğunu düşünmekteyken, bazı izleyicilerin daha da eğlenceli bir anlatım tarzı istediği görülmüştür. Bu kodlamada tespit edilen bir diğer husus ise bazı izleyicilerin ders anlatımı sırasında konudan sapılmasının konsantrasyonlarını bozduğuna dair yaptıkları yorumlardır. Her izleyiciye uygun bir anlatım tarzının olmasının mümkün olmadığı açık olsa da izleyicinin doyuma ulaşmak için uygun bir tarza ihtiyaç duyduğu ve bunu aradığı görülmüştür.

3.2.1.4. Tonguç

Kanal izleyicileri Tonguç karakteri konusunda da yorumlarda bulunmuştur. Bu kodlamanın frekans değeri $n=1046$, yüzdesi ise %4,9 olarak tespit edilmiştir. Tonguç karakterinin yüzünü merak eden ve bunu yorumlarında ifade eden izleyicilerin yanı sıra karakterin dersi bölmesinden ve küçük çocuklara hitap eden espriler yapmasından rahatsız olan izleyicilerin de olduğu tespit edilmiştir. Her iki durum da izleyicilerin yaratılan sanal karakter ile duygusal bir bağ kurduklarını ve öğrenme motivasyonlarına etki ettiğini göstermektedir.

3.2.1.5. Verilen bilgi hakkında eleştiri

İzleyici yorumları içerisinde anlatıcı hocaların vermiş olduğu bilgiler konusunda eksiklik veya yanlışlık bulan yorumlar da tespit edilmiştir. Bu kodlamanın tespit edilen frekans değeri $n=322$, kodlu bölümler içerisindeki yüzdesi ise %1,5'tir. Beklentilerinin eksiksiz karşılanması ihtiyacı bu kodlamada açıkça görülmektedir. Bu bakımdan, izleyici yorumları sunulan içeriklerin daha iyi hale getirilmesi amacıyla geribildirim olarak değerlendirilebilmektedir.

3.2.1.6. Videoların Yayınlanma Tarihi Konusunda Eleştiri/İstek

Geribildirim temasında kodlanan bir başka konu da videoların yayınlanma tarihlerini kapsayan eleştiri ve isteklerdir. Bu kodlamanın tespit edilen frekans değeri $n=12$, kodlu bölümler içerisindeki yüzdesi ise 0,1 olarak tespit edilmiştir. Diğer kodlara göre çok daha düşük değerde olan bu kod izleyicilerin sınav hazırlık dönemlerine yardımcı olacak içeriklerin zamanında yayınlanmasına ihtiyaç duyduklarını göstermektedir.

3.2.1.7. Ders Konusu/İçerik Talebi

Analizde ortaya çıkan bir başka bulgu da ihtiyaç odaklı içerik arayışıdır. Bazı izleyiciler kendilerine sunulan içerik ve konuların haricinde başka konularda da yardım ihtiyacı duymakta ve bunu ifade etmektedir. Analiz sonucunda bu kodun tespit edilen frekans değeri $n=337$, kodlu bölümler içerisindeki yüzdesel dağılımı da %1,6 olarak tespit edilmiştir. Talep edilen bu içeriklerin sunulması izleyicinin öğretim ihtiyacını karşılamasına etki edecektir.

3.2.1.8. Okul/Kanal Kıyaslaması

Geribildirim temasını oluşturan son kod izleyicilerin okul ve kanal arasında yaptığı kıyaslamayı kapsamaktadır. Analiz sonucunda bu kodun frekans değeri $n=348$, kodlu bölümler içerisindeki yüzdesi de %1,6 olarak tespit edilmiştir. Okul/kanal kıyaslaması ve memnuniyet kodlarının yorumlarda birlikte yer aldığı görülmüştür. Bazı izleyiciler memnuniyetlerini ifade ederken okulda almış oldukları eğitim veya öğretmenleri hakkında sıkça eleştiride bulunmaktadır. Okul öğretmenlerinin konuyu anlatmadaki yetersizlikleri, sıkıcı olmaları, kendileriyle ilgilenmemeleri gibi ifadelerle bu kıyaslama yapılmaktadır. Bu bağlamda, YouTube üzerinden yayın yaparak izleyiciye (öğrenciye) alternatif bir öğrenim kaynağının sunulması öğretim süreçlerinin başarıya ulaşması ihtiyacını karşılamaktadır.

3.2.2. Eğitim Süreci Teması

Bu temada birleşen kodlar sırasıyla: yeni nesil soru, zorlanma ifadeleri, soruları çözememe, konu ile ilgili soru/cevap, ders kitabı/soru seti önerisi, ödüllü sorulara cevap ve ders çalışmak konusunda yönlendirme talebidir.

3.2.2.1. Yeni Nesil Sorular

Yeni nesil sorular kanal izleyicilerinin dile getirdiği bir konu olarak belirlenmiştir. Bu kodun frekans değeri $n=193$, kodlu bölümler içerisindeki yüzdesi ise %0,9 olarak tespit edilmiştir. Bu kod, izleyicilerin sınav sistemindeki değişikliklere uyum sağlama ihtiyacında olduklarını ve kendilerini güncel tutabilmek adına destek aradıklarını göstermektedir. Yeni nesil sorularının örnek çözümlerinin kanal içeriği olarak sunulması, izleyicilerin sınav pratiği yapma ihtiyaçlarını karşılayacaktır.

3.2.2.2. Zorlanma İfadeleri

Kanal izleyicisinin zorlandığı konular hakkında da yorum yaptığı tespit edilmiştir. Bu kodun frekans değeri $n=809$, kodlu bölümler içerisindeki yüzdesi de %3,8 olarak tespit edilmiştir. İzleyicilerin 'anlamıyorum', 'yapamıyorum', 'zorlanıyorum', 'unutuyorum', 'kafam almıyor', 'ezberleyemiyorum' gibi ifadelerle yaşadıkları zorlukları paylaştıkları görülmüştür.

3.2.2.3. Soruları Çözememe

Eğitim süreci temasında kodlanan bir diğer izleyici yorum kümesi de soruları çözememe hakkındadır. Bu kodun frekans değeri $n=75$, kodlu bölümler içerisindeki yüzdesi de %0,4 olarak tespit edilmiştir. Zorlanmaya dair yorumlar konular hakkında bir engeli ifade ederken, bu kod soru çözümündeki

zorlanmayı ifade etmektedir. Bu bağlamda, bazı izleyiciler konuları anladıklarını ancak sınav sorularını çözemediklerini ifade etmektedirler.

3.2.2.4. Konu ile İlgili Soru/Cevap

Bu kodlama izleyicilerin kanal tarafından sunulan öğretim içerikleri hakkındaki yorumlarını kapsamaktadır. Kodun frekans değeri $n=1.279$, kodlu bölümler içerisindeki yüzdesi de %6 olarak tespit edilmiştir. Analiz sürecinde izleyicilerin anlamadıkları noktaları sordukları, bazı sorulara cevap verdikleri veya bilgilerini paylaştıkları görülmüştür. Sordukları sorulara cevap alabilmek izleyicilerin öğrenme ihtiyacının karşılanmasını sağlamaktadır. Bununla birlikte, sorulan sorular aracılığıyla izleyicilerin birbirleriyle iletişime geçtiği ve sosyalleşme ihtiyaçlarını da giderdiği görülmektedir.

3.2.2.5. Ders Kitabı/Soru Seti Önerisi

Bu kodlama izleyicilerin eğitim sürecinde ihtiyaç duydukları ek kaynaklar hakkındaki yorumları kapsamaktadır. Gerçekleştirilen analiz sonucunda kodun frekans değeri $n=95$, kodlu bölümler içerisindeki yüzdesi de %0,4 olarak tespit edilmiştir. İzleyiciler özellikle Tonguç Akademi tarafından satışa sunulan derse yardımcı test kitapları hakkında soru sormakta ve öğretim sürecini bu kitaplarla desteklemeye çalışmaktadır. Ek ders materyalleri ve soru bankası önerilerinin, kullanıcıların yorumlarda birbirlerine danıştıkları konular arasında yer aldığı tespit edilmiştir.

3.2.2.6. Ödüllü Sorulara Cevap

Eğitim temasında değerlendirilen ve en çok kodlanan kod, video içeriklerinin sonunda izleyiciye sorulan ödüllü sorulara cevap olmuştur. Bu kodun frekans değeri $n=11.344$, kodlu bölümler içerisindeki yüzdesi de %53,2 olarak tespit edilmiştir. Ödüllü soru denmesine rağmen herhangi bir ödülün verilmemesi izleyicinin katılım motivasyonunu düşürmediği görülmüştür. Analiz edilen izleyici yorumlarında nadir de olsa bazı izleyicilerin ödülün ne olduğunu, ödülün ne zaman verileceğini sorduğu gözlemlenmiştir. Eğlence, ödül kazanma ve öğrenim sürecinin birleştirilmesi izleyicilerin ilgisini çekmekte, etkileşimi artırmaktadır.

3.2.2.7. Ders Çalışma Konusunda Yönlendirme Talebi

Temanın son kodu ders çalışma konusunda öneri, destek ve yönlendirme isteyen yorumlardan oluşmaktadır. Bu kodun tespit edilen frekans değeri $n=90$, kodlu bölümler içerisindeki yüzdesi de %0,4 olarak tespit edilmiştir. Diğer kodlarla kıyaslandığında düşük kalsa da bazı izleyicilerin etkili çalışma konusunda destek aradığı, yönlendirmeye ihtiyaç duyduğu ve bunu yeni medya platformlarında dile getirdiği gözlemlenmiştir. Kanal tarafından sunulan/sunulacak içeriklerde bu konunun ele alınması ve önerilerin sunulması öğrencilerin çalışma yöntemlerini geliştirmelerine ve öğrenme ihtiyaçlarının karşılanmasına katkı sağlayacaktır.

3.2.3. Toplumsal Bütünleşme

Tonguç Akademi kanalının izleyicilerine sosyalleşme ve etkileşime geçme olanağı da sunduğu gözlemlenmiştir.

3.2.3.1. Öğrencilerin Birbirlerine Önerileri

Bu kod altında öğrencilerin dayanışmaya çalıştıkları, birbirlerine ders çalışma konusunda önerilerde bulundukları, hayallerini paylaştıkları gözlemlenmiştir. Sınav tecrübesini yaşayan izleyicilerin sınava hazırlanan izleyicilere özellikle ders çalışma, önemli gördükleri konu başlıkları ve çalışma disiplini hakkında önerilerde bulunmuştur. Bu kodun tespit edilen frekans değeri $n=229$, kodlu bölümler içerisindeki yüzdesi de %1,1 olarak tespit edilmiştir.

4. SONUÇ

Yeni medya platformlarının sosyal, ekonomik, kültürel ve politik alanlarda yer edinmesi beraberinde toplumsal dönüşümü de getirmiştir. Toplumsal yaşama dair yeni alışkanlık ve yöntemler gelişmektedir. Bu bağlamda, özellikle dijital doğanlar yeniliklere hızla uyum sağlayabilmektedir. Bu araştırmada, YouTube üzerinden liselere geçiş sınavına yönelik öğretim içerikleri yayınlayan Tonguç Akademi kanalı kullanımlar ve doyumlar kuramı perspektifinden analiz edilmiştir.

Analiz sonucunda üç ana tema ve on altı kod tespit edilmiştir. Sınava hazırlanan öğrencilerin kanal tarafından sunulan içeriklere ilgi gösterdikleri, etkileşime girdikleri, beklentilere sahip oldukları ve karşılanan ihtiyaçları sayesinde memnuniyetlerini dile getirdikleri gözlemlenmiştir.

Bu bağlamda, yeni nesil sorular, ders kitabı/test kitabı önerisi ve ders konuları ile ilgili içerikler kanal izleyicilerinin sınava hazırlık sürecinde ihtiyaç duydukları bilgiyi karşılamaya yöneliktir. Benzer şekilde anlatılan konular ile ilgili soruların sorulması ve izleyicilerin birbirlerinin sorularını yanıtlaması da eksik bilgilerin tamamlanmasına yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla, bu etkileşimli süreç izleyicilerin öğrenim süreçlerini desteklemekte, bilgilerini geliştirmektedir.

İzleyicilere rehberlik edilmesi, soru çözüm tekniklerinin paylaşılması, ödüllü sorular aracılığıyla etkileşimin artırılması başarıya motivasyonunu da artırmaktadır. Bu sayede, izleyiciler eksiklik hissettikleri konuları öğrenebilmekte, doğru çalışma teknikleri sayesinde başarıya ulaşmak konusunda da destek alabilmektedir.

Tonguç Akademi'nin içerikleri aracılığıyla izleyiciler kolaylıkla bilgiye erişebilmekte, dilediği zaman bu bilgiyi tüketebilmekte ve sınav hazırlıklarına destek bulabilmektedir. Bu sayede zaman verimliliği ve pratik ihtiyaçları da karşılanmaktadır.

İzleyicinin birbirlerine yorumlar aracılığıyla önerilerde bulunmaları ve sorularına cevap almaları onlara sosyal bir ortam sağlamaktadır. Yorumlar aracılığıyla oluşan sanal topluluk izleyicilerin dayanışma ve destek ihtiyacını karşılamaktadır. Bu sayede, izleyiciler yalnız olmadıklarını hissederek birbirlerini desteklemekte ve öğrenme süreçlerini güçlendirmektedir.

Kanal anlatıcılarının eğlenceli anlatım tarzı ve ödüllü sorular uygulaması sunulan içeriği eğlenceli hale getirmektedir. Sınav sürecinin stresi bu sayede katlanır kılınmakta ve izleyiciler ders çalışmayı keyifli bir deneyim olarak görmektedir. Etkileşim olanağı sayesinde ise izleyiciler eleştirilerini, taleplerini ve memnuniyetlerini ifade ederek seslerini duyurabilmektedir.

Bu bağlamda, sınav hazırlık sürecinde olan öğrencilerin yeni medya platformları aracılığıyla kendilerine sunulan içerikleri bilgi edinme, rehberlik, zaman verimliliği, eğlence, motivasyon ve geri bildirim gibi çok yönlü ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik kullandıkları tespit edilmiştir. Kullanımlar ve doyumlar kuramı perspektifinden karşılandığı tespit edilen bu ihtiyaçlar kanalın yüksek izlenme oranlarını ve etkileşimini de açıklamaktadır. Sonuç olarak, eğitim amaçlı içerik üreten veya üretmek isteyenlerin, hedef kitleye uygun içerik planlaması yaparken izleyicilerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmasının, başarının artırılmasında önemli bir rol oynayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Birsen, Özgül (2005). “Çok seçenekli medya ortamında kitle iletişim araçlarının tüketim ve seçim biçimi: Eskişehir örneğinde bir izler kitle araştırması”, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Eskişehir.
- Creswell, J. W. (2023). *Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. (M. Bütün, Çev.) Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çangal, Ö. (2021). Dil öğretiminde YouTube'un kullanımı: Yabancılar Türkçe öğrenenlerin deneyimleri ve bakış açıları. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö10), 63-80.
- Fiske, J. (2014). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. Süleyman İrvan (Çev.). Ankara: Pharmakon.
- Gallego, M. D., Bueno, S., & Noyes, J. (2016). Second Life adoption in education: A motivational model based on Uses and Gratifications theory. *Computers & Education*, 100, 81-93.
- Gökçe, Orhan (1993). *İletişim bilimine giriş: İnsanlar arası ilişkilerin sosyolojik bir analizi*. Adalet Matbaası, Ankara.
- Güngör, N. (2022). *İletişim kuramlar ve yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal.
- Jensen K. B. ve Rosengren K. E. (2007). Five Traditions in Search of the Audience, D McQuail, P Golding, Els de Bens (eds), *Communication Theory & Research*, Sage Publications, Great Britain, pp. 53-70.

- Karaçorlu, A. T., & Özek, M. B. (2024). Youtube'un Eğitim Amaçlı Kullanımı. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 10(2), 81-95.
- Katz, E.J, Haas, H ve Gurevitch, M (1973). On the use of the mass media for essential things. *American Sociological Review*, 38(2), 164-181.
- Kolhar, M., Kazi, R. N. A., & Alameen, A. (2021). Effect of social media use on learning, social interactions, and sleep duration among university students. *Saudi journal of biological sciences*, 28(4), 2216-2222.
- Köseoğlu, Ö. (2012). Sosyal Ağ Sitesi Kullanıcılarının Motivasyonları: Facebook Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 7 (2), 58-81.
- Küçükkurt, M., Murat Hazar, Ç., Çetin, M., & Topbaş, H. (2009). Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı perspektifinden üniversite öğrencilerinin medyaya bakışı. *Selçuk İletişim*, 6(1), 37-50.
- Lull James (2001). *Medya, iletişim, kültür*. (Çev. Nazife Güngör), Vadi Yayınları, Ankara.
- Metin, O., & Ünal, Ş. (2022). İçerik Analizi Tekniği: İletişim Bilimlerinde ve Sosyolojide Doktora Tezlerinde Kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 273-294.
- Özer, Ö., & Birsen, H. (2010). İnternet aracılığıyla şiddet içerikli oyun oynamayla ilgili kullanım ve doyumlar kuramı çerçevesinde yapılan araştırma. *Medyada Şiddet Kültürü*, Literatürk Yayınları, İstanbul, 347-383.
- Seçme, M. M., & Coşkun, Y. (2024). 8. Sınıf Öğrencilerinin Matematik Konularını YouTube Platformundan Öğrenme Nedenleri. *SDU International Journal of Educational Studies*, 11(1), 34-50.
- Staziaki, P. V., de Oliveira Santo, I. D., Skobodzinski, A. A., Park, L. K., & Bedi, H. S. (2021). How to use YouTube for radiology education. *Current Problems in Diagnostic Radiology*, 50(4), 461-468.
- Yaylagül L (2014) *Kitle İletişim Kuramları: Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar*, Dip- not Yayınları, Ankara.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2009). *Case Study Research: Design and Method*. Thousand Oaks: CA: Sage.

COVID-19 DEZENFORMASYONU: PAUL VIRILIO’NUN HIZ ELEŞTİRİSİ BAĞLAMINDA BİR İNCELEME

BERAT MATYAR

Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik
beratmtyr07@gmail.com, ORCID: 0009-0005-8316-8363

Özet

COVID-19 pandemisi, yalnızca sağlık sistemini değil, küresel çapta bilgi paylaşım sistemini de etkilemiştir. Pandemi sürecinde bilgi akışının hızlanmasıyla doğruluk ve güvenilirlik konularında büyük sorunlar ortaya çıkmıştır. Pul Virilio’nun hız eleştirisi ve “enformasyon bombası” kavramı, dezenformasyonun toplumsal etkileri açısından teorik çerçeve sağlamaktadır. Bu çalışma, pandemiye yayılan virüse dair bilgileri ve dezenformasyonun bireyler ve toplum üzerindeki etkilerini Virilio’nun teorik çerçevesi üzerinden incelemektedir. Örnek haberler üzerinden yapılan analizlerle bilgi akışının hızlanmasının manipülasyon riskini arttırdığı ve bireylerin karar alma süreçlerini olumsuz etkilediği gösterilmektedir. Çalışma, sosyal medya platformları için doğruluk kontrol mekanizmalarının güçlendirilmesi ve geliştirilmesi ve medya okuryazarlığının artırılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Dezenformasyon, Paul Virilio, Hız Eleştirisi, Sosyal Medya

DISINFORMATION DURING COVID-19: AN ANALYSIS IN THE CONTEXT OF PAUL VIRILIO’S CRITIQUE OF SPEED

Abstract

The COVID-19 pandemic has affected not only the healthcare system but also the global information sharing system. With the acceleration of information flow during the pandemic, major problems have arisen in terms of accuracy and reliability. Pul Virilio's critique of speed and the concept of the "information bomb" provide a theoretical framework for the social effects of disinformation. This study examines the information about the virus spread in the pandemic and the effects of disinformation on individuals and society through Virilio's theoretical framework. Analyzes made on sample news show that the acceleration of information flow increases the risk of manipulation and negatively affects individuals' decision-making processes. The study emphasizes the need to strengthen and improve fact-checking mechanisms for social media platforms and increase media literacy.

Keywords: COVID-19, Disinformation, Pul Virilio, Speed criticism, Social media

1.GİRİŞ

COVID-19 pandemi döneminde, hastalık sadece sağlık sistemi için bir kriz yaratmakla kalmamış, küresel ölçekte toplumların bilgiye erişimi ve paylaşımı konusunda da büyük sorunlar doğurmuştur. Özellikle dijital medya, hızla yayılan bilgilerin doğru veya yanlış arasındaki farkların belirsizleştiği, dezenformasyonun merkezi haline gelmiştir. Bu durum, bireylerin sağlığını tehdit eden yanlış bilgilere yönelmesine neden olmuş, toplumsal algıyı şekillendirmiştir.

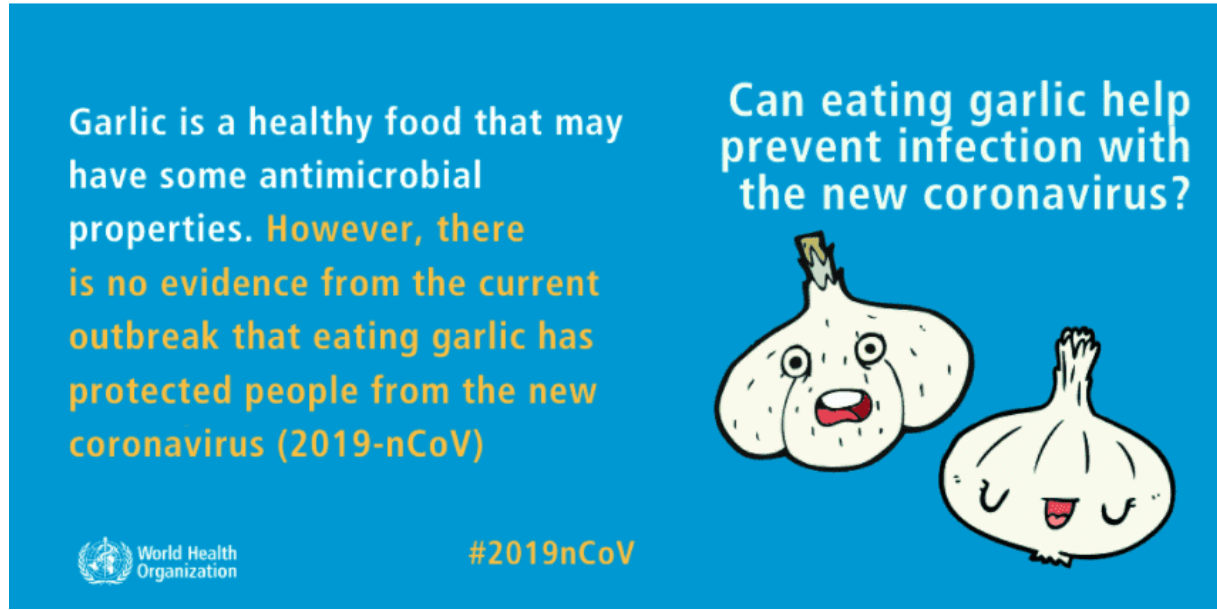
Paul Virilio’nun hız ve enformasyon bombası teorileri, COVID-19 dezenformasyonunu kavramakta önemli bir perspektif sunmaktadır. Virilio’nun hız eleştirisi, toplumun bilgiye olan bağımlılığını ortaya koyar ve hızın bu bilgiyi nasıl çarpıttığını, dönüştürdüğünü veya değiştirdiğini ifade eder (Virilio, 2003). Bilgi, hızla yayılmakta ancak bu hız, doğruluğun önüne engel olarak geçmekte ve bilginin yüzeyselleşmesine neden olmaktadır. Bu çalışma, COVID-19 dezenformasyonunun yayılmasında hızın rolünü, sosyal medya ve internet haberciliğindeki dezenformatif örnek sağlık haberlerini Virilio’nun teorik çerçevesini kullanarak incelemeyi amaçlamaktadır.

2. PAUL VIRILIO VE HIZ ELEŞTİRİSİ

Paul Virilio, “Enformasyon Bombası” eserinde hızın yarattığı sorunları inceleyen önemli bir yazardır. Virilio, hızın toplumsal ve kültürel bir dönüşüm aracı olduğunu belirtir (Virilio, 2003). İnternet çağı ile birlikte bilginin doğruluğu ve derinliği önemini yitirmiş, bilgi yüzeysel hale gelmiştir (Virilio, 2003). Dijital çağ ile bilgi, hızla tüketilerek anlamını yitirmiştir. Virilio, enformasyon bombası kavramı ile, enformasyonun yanlış bir biçimde kullanılarak kaos ortamı yarattığını ve toplumu manipüle ettiğini vurgulamaktadır. Bilginin kontrolsüz bir şekilde yaygınlaşması, toplumun yanlış karar almasına neden olur. Bilgi akışının hızlanmasıyla birlikte bireyler gerçeklik algısını kaybetmektedir.

3. COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİ VE DEZENFORMASYON

2019-2021 yılları arasında küresel çapta bir kriz haline gelen COVID-19 pandemisi, toplumda korkuya ve paniğe neden olmuş, bireyler aşı çalışmaları tamamlanmadan sosyal medya platformlarında gördükleri haberleri ciddiye alarak alternatif tedavi yöntemlerine başvurmuş ve zarar görmüştür (Topçu ve Çaycı, 2022). Virüsün yaygınlaşmasıyla birlikte sosyal medyada çıkar odaklı yayın yapan birçok haber sayfası ve gazeteci yalan, yanlış bilgileri paylaşmış, toplumun yanlış kararlar almasına sebep olmuştur. Bireyler hızla yayılan haberlerin doğrulunu düşünmeden çeşitli tedavi arayışlarına girmiştir. Türkiye’de Sağlık Bakanlığı, Dünya’da Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) yanlış bilgilere maruz kalan toplumlar için açıklamalar yayınlamış ancak bozulan toplumsal algıyı onarma konusunda çok etkili olunamamıştır.



Resim 1: Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) web sitesinden yapılan paylaşımda, sarımsağın COVID-19’dan koruduğuna dair bilgilerin doğru olmadığı ifade ediliyor, 2020 (Kaynak: World Health Organization, <https://www.who.int/vietnam/emergencies/covid-19-in-vietnam/information/mythbusters>)



Resim 2: X.com COVID-19 haberi, 2020 (Kaynak: <https://x.com/haber3com/status/1316618068831870976>)

Pandeminin ilk döneminde sosyal medyada birçok haber sayfası, “Uzmanlar koronavirüsü yok edecek o yiyeceği açıkladı” veya “Alkol kullananlar virüse daha dirençli” vb. atılan başlıklarla bireylerin ilgisini çekmiştir. Özellikle COVID-19 ile mücadele konusunda yapılan haberlerin birçoğu gıdaların alternatif tedavi olduğu yönünde olmuş, korku ve panik halinde olan toplum doğru-yanlış ayrımı yapmadan yönlendirmelere maruz kalmıştır. Sarımsak, çörekotu, zerdeçal ve zencefil gibi gıdaların COVID-19’un ilacı olduğu yönünde haberler yapılmış, DSÖ, yapılan haberleri yalanlayıp bireylere o dönem için bireylere “hastalığı önleyen bir ilacın olmadığı, bilim dışı tedavi yöntemlerinden uzak durulması” konusunda uyarılar yapmıştır (Arabacı, 2020).

4. DEZENFORMASYONUN TOPLUMSAL ETKİLERİ

Dezenformasyonun toplum üzerindeki etkilerini iki başlık altında incelenebilir:

4.1. Bireysel Etkiler

Dezenformasyon, bireyleri manipüle ederek sağlıklarını tehlikeye atmasına ve bireyleri yanlış kararlar vermesine neden olmuştur. Pandemi döneminde aşının içinde çip olduğu haberleri ve yanlış tedavi yöntemleri, bireylerin bilim dışı uygulamalara sevkini önünü açmıştır.

4.2. Toplumsal Etkiler

Hızla yaygınlaşan dezenformasyon, Dünya Sağlık Örgütü gibi bilimsel otoritelere olan güveni azaltmış ve toplumda enformasyon kirliliğine bağlı olarak panik ve kaos ortamı oluşmuştur. Oluşan kaos ortamı, sağlık sistemini negatif etkilemiş ve toplumun sağlığı risk altına girmiştir.

5. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Virilio’nun hız eleştirisi ve enformasyon bombası teorileri çerçevesinden dezenformasyonla mücadele için bazı adımlar önerilmektedir.

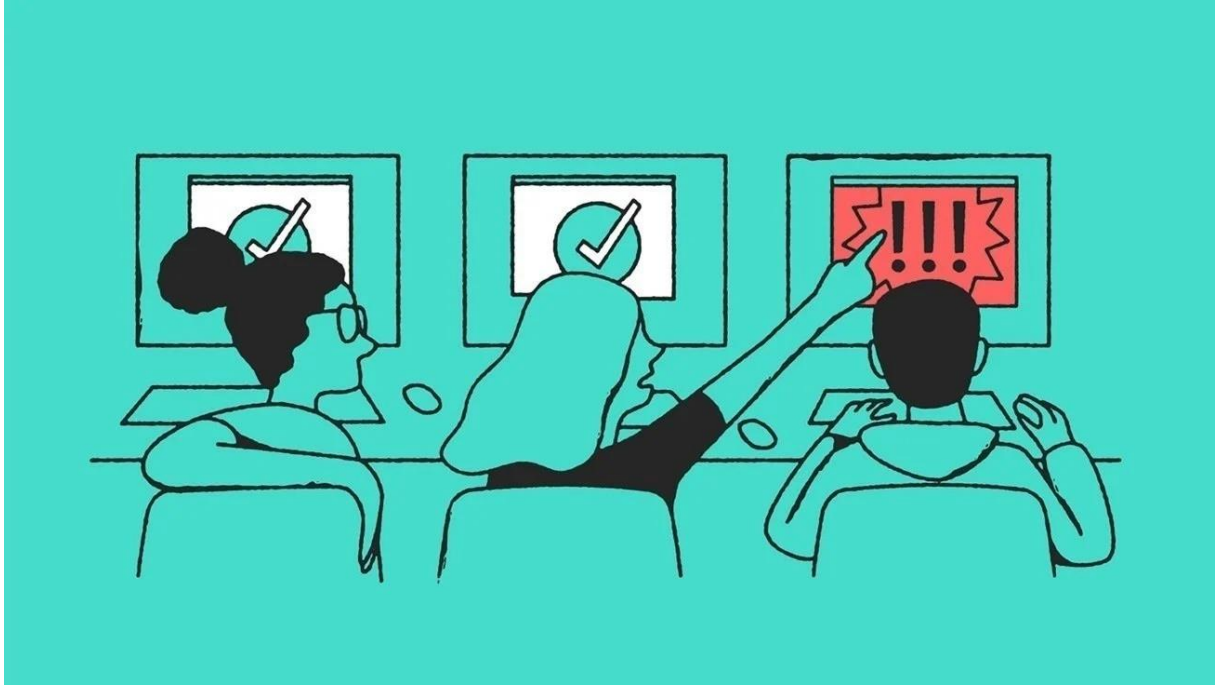
5.1. Sosyal Medya Platformlarının Kontrol Mekanizmaları

Sosyal medya platformları, toplum sağlığını tehlikeye atan dezenformasyonla ilgili haberlerin, bilgilerin doğruluğunu ölçebilen veya teyit edebilen kontrol mekanizmalarını kurmalı veya güçlendirmelidir.

Doğru bilgiye erişim ve hızla yaygınlaşan bilginin teyit edilmesi için Teyit.org gibi platformların sayısı artırılmalıdır.

5.2. Medya Okuryazarlığı

Bireylerin doğru bilgi ile yanlış bilgi ayrımını yapabilmesi, doğru bilgiye erişimi sağlayabilmesi açısından medya okuryazarlığı eğitimleri yaygınlaştırılmalıdır. Dezenformasyonla mücadelede toplumun “medya okuryazarlığı bilincine sahip olması için hem kamu hem de özel sektör aracılığıyla gerekli adımların atılması” gerekmektedir. (Gevrek, 2023).



Resim 3: Medya okuryazarlığına dair bir görsel, 2019 (Kaynak: Apple,

<https://www.apple.com/tr/newsroom/2019/03/apple-teams-with-media-literacy-programs-in-the-us-and-europe>)

5.3. Etik Habercilik

İnternet ve sosyal medya haberciliğinde çıkar odaklı yayın yapılmamalı, hız yerine doğruluk ön planda olmalıdır. Medya kuruluşları ve gazeteciler, gazetecilik etik ilkelerine bağlı yayın yapmalı, dezenformatif haber yapan kuruluş ve gazeteciler hakkında kanuni düzenlemeler yapılmalıdır. Gazetecilik mesleğini gazetecilik eğitimi almayan bireylerin habercilik yapması engellenmelidir.

6. SONUÇ

2019 yılı sonunda ortaya çıkan ve 2020 yılı itibariyle küresel çapta krize neden olan COVID-19 pandemisi, dezenformasyonun bireyler ve toplum üzerindeki yıkıcı etkisini göstermiştir. Paul Virilio'nun hız eleştirisi, bu bağlamda pandemi dezenformasyonuna perspektif kazandırmaktadır.

Dezenformasyonla mücadele, yalnızca bilginin yayıldığı sosyal medya platformlarının sorumluluğu değil, bu bilgileri okuyan, kullanan bireylerin medya okuryazarlığının artırılması ve haberciliğin etik ilkeler çerçevesinde yapılmasıyla etkili olacaktır.

KAYNAKÇA

Virilio, P. (2003). Enformasyon Bombası (Çev. K. Şahin). Metis Yayınları.

Gevrek, O. (2023). Sosyal Medyadaki Dezenformasyon: Covid-19 Aşıları Türkiye Örneği. İletişim Ve Diplomasi(11), 27-55. <https://doi.org/10.54722/iletisimvediplomasi.1358371>

- Topçu, E., & Çaycı, B. (2022). Sosyal Medyada Dezenformasyon: COVID-19 Pandemisi Örneği. TAM Akademi Dergisi, 1(2), 161-191. <https://doi.org/10.58239/tamde.2022.02.005.x>
- Arabacı, A. O. (2020, 14 Ağustos). Çörekotu, zerdeçal ve zencefil gibi gıdaların Covid-19'un ilacı olduğu iddiası. Teyit.org. <https://teyit.org/analiz/corekotu-zerdecal-ve-zencefil-gibi-gidalarin-covid-19a-iyi-geldigi-iddiasi>

KUR'AN'DA KADIN VE AİLE*

MERYEM BİLGİN

Süleyman Demirel Üniversitesi, İlahiyat, Tefsir Anabilim Dalı
m.bilgin32@gmail.com

Özet

Tarih boyunca kadın ve aile, insanlık için daima önemli bir konuma sahip olmuş ve temel bir rol oynamıştır. Hiç şüphe yok ki, insanlığın temelini aile oluşturur. Kur'an-ı Kerim de bu durumu ele alarak, ilk insanın bir aile düzeni içinde yaşadığını ifade etmiştir. Aile bireyleri arasında kadın yani annenin rolü de büyük önem arz etmektedir. Çünkü bireyin karakterini ve temel değerlerini şekillendiren yer, ailesi ve annesidir. Modern dünyada en ciddi sorunlardan biri, aile kurumunun zayıflaması ve dağılmasıdır. Bunun sebebi, genel olarak eşlerin anlaşamaması olmakla birlikte Müslüman toplumunda bireylerin, Kur'an'ın aileye bakışını göz ardı etmeleri olduğu söylenebilir. Bu nedenle, aileye ve kadına dair bilgileri öğrenmek ve Kur'an-ı Kerim ile Peygamber Efendimiz'in (S.A.S.) sünnetine uygun şekilde aile kurarak topluma sağlam bir nesil kazandırmak, her Müslümanın temel görevlerinden biri olmalıdır. Kadın ve Aile, toplumların gündeminde her zaman önemli bir araştırma ve tartışma konusu olmuştur. Bu meseleler, müfessirlerin de ilgisini çekmiş ve Kur'an-ı Kerim'deki ilgili ayetlerin anlamları çeşitli şekillerde değerlendirilmiştir. Müfessirler, teorik açıdan farklı yorumlar ve analizler yapmış olsalar da, kadının ve ailenin İslam'daki konumu ve önemi genel itibarıyla aynı perspektifte korunmaya devam etmiştir. Bu çalışmanın temel amacı, Kur'an-ı Kerim'de Kadın ve Aile kavramlarına ilişkin bazı ayetlerin tefsirlerini ele almaktır.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Kadın, Aile, Anne, Toplum

WOMEN AND FAMILY IN THE QURAN

Abstract

Throughout history, women and family have always held a significant position in humanity and played a fundamental role. Undoubtedly, the foundation of humanity is built upon the family. The Quran addresses this fact by stating that the first human lived within a family structure. Among family members, the role of women specifically mothers carries great importance. This is because an individual's character and core values are shaped primarily by their family, especially their mother. One of the most pressing issues in the modern world is the weakening and disintegration of the family institution. While this is generally caused by marital discord, in Muslim societies, it can also be attributed to individuals neglecting the Quranic perspective on family. For this reason, learning about family and women in light of the Quran and the Sunnah of Prophet Muhammad (peace be upon him) and establishing families accordingly to contribute strong generations to society should be a fundamental duty of every Muslim. Women and family have always been central subjects of research and discussion in societal agendas. These matters have also attracted the attention of Quranic commentators, who have analyzed and interpreted relevant verses in various ways. While exegetes have offered different theoretical interpretations and analyses, the position and significance of women and family in Islam have generally been preserved within the same framework. The primary aim of this study is to examine the exegeses of certain Quranic verses related to the concepts of women and family.

Keywords: Quran, Woman, Family, Mother, Society

1. GİRİŞ

* Bu makale SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Tefsir Anabilim Dalı "Kuşeyri ve İbn Acibe Tefsirlerinde Kadın ve Aile İlgili Ayetlerin Tefsirleri" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Aile, insanlık tarihinde nikâh bağıyla kurulan en değerli ve önemli kurumlar arasında yer alır. Toplumları geleceğe taşıyan en sağlam yapı taşıdır ve bireylerin kimliklerini, değerler bütünüyle şekillendirdikleri bir hayat okulu işlevi görür. Bunun yanı sıra aile, üyelerinin birbirine daima ihtiyaç duyduğu bir yapıyı temsil eder. Ancak bu ihtiyaç, bir acizlik ya da eksiklik göstergesi değil; aksine, karşılıklı tamamlanma ve destek anlamına gelir. Nitekim Hz. Peygamber'in (S.A.S.) ifadesiyle kadın ve erkek, birbirini tamamlayan varlıklardır. Nitekim Âyet-i Kerime'de şöyle buyrulmaktadır:

هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ Onlar (kadınlar) size örtüdürler, siz de onlara örtüsünüz.⁵

Nasıl ki; elbise, çirkinlikleri, kusurları, ayıpları kapatıyorsa eşlerde birbirlerinin ayıplarını kusurlarını öyle kapatmalıdır. Ayette geçen libas (elbise), insan tenine en yakın bir örtüdür. Dolayısıyla erkek ve kadın da birbirine o kadar yakın olmalı ki, birbirlerinin sırlarını ayıplarını kusurlarına dışarıya asla vermemelidir.

Muhakkak ki aile içinde kadın; hem ev işleri hem çocukların eğitimi hem de duygusal destek gibi alanlarda daha aktif bir rol üstlenir, sorumlulukları oldukça geniştir. Dolayısıyla kadın, erkeğe nazaran aile içinde daha yoğun bir yaşam mücadelesi vermektedir. Atalarımızın ‘*yuvayı dışı kuş yapar*’ sözündeki maksatta aslında budur. Ailedeki birliği ve beraberliği, şefkati ve merhameti, dengeyi ve düzeni kadın sağlamaktadır. Günümüzde maalesef kadın hakları adı altında aslında kadın değersizleştirilip dışarıya karşı köleleştirilmektedir. Aile içinde eşine, çocuğuna ve evine karşı yaptığı hizmetler basitleştirilip, kadının özgür olmadığı algısı oluşturulmaktadır.

Cahiliye devrinde de kadınlar o kadar değersizdi ki, bir mal veya eşya gibi alınıp satılmaktaydı. Kur'an ve islam'ın, kadın hakkındaki kötü intibayı kaldırdığını Hz. Ömer şöyle ifade etmektedir: “*Biz Cahiliye Dönemi'nde kadına zerre kadar değer vermezdik. İslam gelip de Allah'ın onlardan bahsettiğini görünce üzerimizde birtakım hakları olduğunu anladık.*”⁶

Buradan da anlaşılabacağı üzere Allah-ü Teala; kadının aslında var olan ve fark edilmeyen değerini insanlara Kur'an'ı Kerim'le öğretmiştir. Kur'an ve İslam'la birlikte, kadınlarla ilgili sorunların çözümü için çaba sarf edilmiş, kadının hak ettiği yer net bir şekilde ifade edilmiştir. Kadınlara gereken değer verilerek, onların da erkekler kadar saygın olduğu vurgulanmış ve kadınları değersizleştiren yaklaşımlar giderilmeye çalışılmıştır.

2. AİLE İÇİNDE KADIN

Yukarıda da bahsettiğimiz üzere kadının aile içinde eş olarak, anne olarak farklı rolleri vardır. Kadının aile içindeki bu sorumluluklarını ayetler ışığında anlamaya çalışalım.

2.1. Eş Olarak Kadın

Nisa suresini ilk ayetinde kadının yaratılışı ile ilgili şöyle buyrulmaktadır:

"يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا"

“Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan, ikisinden birçok erkek ve kadın türetilip yayan rabbinize itaatsizlikten sakının. Adını anarak birbirinizden dilek ve istekte bulunduğunuz Allah’tan ve akrabalık haklarına riayetsizlikten de sakının. Şüphesiz Allah sizin üzerinizde gözetleyicidir.”

Âyet-i Kerime’de geçen zevc kelimesi tefsircilerin çoğunluğuna göre Hz. Havva’dır. Zevc; Rağib İsfahani’ye göre *‘çiftlerden her biri’* manasına gelmektedir. Zevc kelimesi canlı olan her türlü varlıklar için kullanıldığı gibi cansız varlıklar için de kullanılmaktadır. Ayakkabı veya mest gibi.⁷ Yani teki olmadığında diğ erinin yarım kalacağı bir nesne ya da bir ö ge olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle zevc (eş) ö yle bir çift anlamında ki; her yönüyle birbirine denklik söz konusudur. İnanç, itikat, ihanet, dul

⁵ Bakara, 2/187.

⁶ Buhârî, Libas, 31.

⁷ Râğıb İsfahânî, ebû'l-Kasım el-Hüseyñ b. Muhammed, *el-Müfredât*, Daru'l-Kalem, Dımeşk 1412 h., s. 384.

olmak gibi özellikler eşlerin birinde olup diğerinde yoksa Kur'an'ı Kerim 'zevc' kelimesini değil 'imrae' kelimesini kullanmaktadır. Örneğin; Hz. Lut, Hz. İbrahim, Hz. Zekeriyya, Hz. Nuh, Mısır Azizi ve Firavnu'nun eşlerinden bahsedilirken 'imrae' diye geçmektedir.⁸ Hatta Hz. Zekeriyya'nın kısır olan karısı çocukla müjdelendikten sonra karısı için zevc kelimesi kullanılmaktadır.⁹ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَى وَأَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ" Dolayısıyla 'zevc' birbirine denk olan eşler için çok özel bir kavramdır.

İbn Cerir et-Taberi (ö. 310/923) tefsirinde şöyle demektedir:

*"Allah Âdem'in kaburga kemiğinden Havva'yı yarattı. Allah Âdem'den uykuyu kaldırıncâ Âdem Havva'yı gördü ve 'benim etim ve kanımdan eşim' dedi ve onunla sükunete kavuştu."*¹⁰

Aile içinde kadın olsun erkek olsun çiftlerin her konuda birbirlerine ihtiyacı vardır. Özellikle duygusal manada bireylerin huzur bulması, ailenin devamlılığı noktasında önemlidir. Allah-ü Teala Rum Suresi 21. Ayette şöyle buyurmaktadır:

"Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için türünüzden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi de O'nun (varlığının ve kudretinin) delillerindendir. Şüphesiz bunda düşünen bir toplum için elbette ibretler vardır."

Yine Peygamber Efendimiz (sav) bir Hadis-i Şerifinde:

*"Erkek hanımına sevgi ve şefkatle bakar, hanımı da ona sevgi ve şefkatle bakarsa, Yüce Allah da onlara rahmeti ile bakar. Erkek hanımının elini tutarsa parmaklarının arasından günahları dökülür."*¹¹ buyurmaktadır.

Görüldüğü üzere aile hem Allah katında hem insanlar nazarında çok kutsal bir kurumdur. Eşler arasında sevgi ve saygıya dayalı iş birliği, sorumluluk paylaşımı ve yardımlaşma, ailenin sağlıklı bir şekilde devamlılığını sağlamaktadır. İslam ve Kur'an'a göre aile reisliği babaya verilmiş olmakla birlikte, kadının da eşine destekleyici ve anlayışlı bir tutum sergilemesi beklenmektedir. Bu bağlamda, kadının bir eş olarak ailevi konular ve kararlar hususunda eşine destek olması önem arz etmektedir. Ancak, erkeğin aile reisi olması, ona sınırsız bir yetki tanımamakta; aksine, eşinin görüşlerini dikkate alarak sorumlu ve adil kararlar almasını gerektirmektedir.

Dolayısıyla kadın, bir eş olarak ailenin temel taşlarından biridir ve en az eşi kadar zorluklara ve sorumluluklara katlanmaktadır. Sevgi göstermede cömertliğiyle öne çıkan kadın, aynı zamanda bu sevgiyi en çok hak eden bireydir. Din ve insanlık anlayışı, kadına yönelik şiddeti kesinlikle reddeder; çünkü kadın, Allah tarafından yaratılmış ve değerli kılınmış bir varlık olarak en az erkek kadar saygıyı hak etmektedir. Aile içinde haklar ve sorumluluklar açısından eşit bir konumda olan kadın, sevgide ise genellikle daha fedakâr bir tutum sergilemektedir. Erkekler için, kadın yalnızca hayatı kolaylaştıran bir eş değil, aynı zamanda haklarının gözetilmesi hâlinde Allah'a yakınlaşmalarına vesile olan değerli bir yoldaştır.

2.2. Anne Olarak Kadın

Kur'an-ı Kerim, anneye büyük bir değer ve saygı atfetmektedir. Lokman Suresi 14. Ayette:

"وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ"

"İnsana da, anne babasına iyi davranmasını emrettik. Annesi, onu her gün biraz daha güçsüz düşerek karnında taşımıştır. Onun sütten kesilmesi de iki yıl içinde olur. (İşte onun için) insana şöyle emrettik: Bana ve anne babana şükret. Dönüş banadır." buyrulurken annenin evladını zorluklarla taşıdığı

⁸ Cündioğlu, Düccane, *Kur'an Çevirilerinin Dünyası*, Kaknüs Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, s. 95,96.

⁹ Enbiya, 21/90.

¹⁰ Taberî, Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr, *Câmi,,u'l-Beyân an Te'vîl Âyi'l-Kur'ân*, Daru Alemlî'l Kutub, Riyad, 2003, VI, 339-343.

¹¹ en-Nebhani, el-Fethü l-Kebir I 276.

ve emzirdiği bundan dolayı da anneye hürmet edilmesi gerektiği öğütlenmiştir. Ayrıca, İsrâ Suresi 23. ayette, anne-babaya "öf" bile denilmemesi emredilmiş ve onlara iyi davranılması gerektiği bildirilmiştir.

Aynı zamanda anneliğin, ailenin temel eğitim alanı olduğu ve gelecek nesillerin yetiştirilmesinde kritik bir sorumluluk taşıdığı unutulmamalıdır. Hamilelik sürecinde helal gıdayla beslenmeye ve Allah'ın rızasına uygun davranışlar sergilemeye özen gösteren bir annenin, doğumdan sonra da çocuğuna ilahi bir emanet bilinciyle yaklaşması önemlidir. İslam, çocukların yetiştirilmesi sürecinde annenin yalnız bırakılmaması gerektiğini, babanın da bu süreçte etkin bir rol üstlenmesinin elzem olduğunu vurgular. Peygamber Efendimiz'in (S.A.V.), "Hiçbir anne-baba, çocuğuna güzel terbiyeden daha değerli bir bağışta bulunmamıştır."¹² hadisi, ebeveynlerin bu konudaki görevlerine dikkat çeker. Tahrim Suresi'nin 6. ayetinde yer alan, "*Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi yakıtı insanlar ve taşlar olan cehennem ateşinden koruyun*" ifadesi ise ebeveynlerin sorumluluklarını bir kez daha hatırlatmaktadır.

Peygamber Efendimiz (S.A.V.) yine bir hadis-i şerifinde de "*Cennet annelerin ayakları altındadır*"¹³ hadisiyle annenin manevi önemini vurgulamış ve ona hizmet etmenin, cennete giden yollardan biri olduğunu belirtmiştir. Kur'an ve İslam, annenin çocukları üzerinde büyük bir hakkı olduğunu ve annelik vazifesinin kutsiyetini özellikle vurgular. Bu bağlamda, anneye saygı göstermek, bir Müslüman'ın dini sorumluluklarından biridir.

3. SONUÇ

Kur'an ve İslam'a göre kadın, eş olarak da anne olarak da büyük bir değer ve saygıya sahiptir. Evlilik, karşılıklı sevgi, saygı ve anlayış temeline dayalı bir ortaklık olarak görülmektedir. Kur'an'da kadın ve erkeğin birbiri için huzur ve sükûnet kaynağı olduğu belirtilmektedir. Peygamber Efendimiz, eşlerine daima merhametle davranmış ve "Sizin en hayırlınız, ailesine en iyi davranandır" diyerek bu tutumu teşvik etmektedir. Kadın, aile içinde yalnızca bir eş değil, aynı zamanda hayat yolculuğunda erkeğin destekçisi ve çocuklarına eğitim veren bir annedir. Dolayısıyla Kur'an ve İslam kadına büyük önem ve değer vermektedir. Çünkü donanımlı ve bilgili bir kadın aynı zaman da gelecek nesillerin de mimarı olacaktır.

Kur'an ve İslam'da kadın, insan olmanın onuruna layık görülmüştür. Kadın, doğumundan itibaren istenmeyen bir kız çocuğu olarak görülme anlayışından, cennetin kazanılmasına vesile olan bir varlık konumuna yükselmiştir. Bununla birlikte, kadın, mülk anlayışına dayalı evliliklerden, dünyada cennet nimetlerinden biri olarak kabul edilen salih eş mertebesine ulaşmıştır. Kur'an ve sünnet, kadını eş, anne ve evlat rollerinde ele alırken, bu rollerin hepsinin anlamını kulluk bilinciyle birlikte değerlendirmek gerekmektedir.

Sonuç olarak, sahih dini bilginin rehberliğinde adaletli bir tutum ve doğru bir yaklaşım benimsemek, kadın ve erkek tüm müminlerin dünya ve ahiret mutluluğuna ulaşmasını sağlayacak bir yol gösterecektir.

KAYNAKÇA

- Ahmed b. Hanbel (ö. 241/855), *el-Musned*, Çağrı Yayınları, Dâru Sahnûn, İstanbul 1413/1992.
Altuntaş, Halil, Şahin, Muzaffer, *Kur'an-ı Kerim Meali*, XII. Baskı, DİBY/542, Ankara 2011.
Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm el-Cu'fî (ö. 256/870) *el-Câmi'u's-Sahih*, Dâru't-Ta'sîl, Kahire 1433/2012.
Cündioğlu, Dücan, *Kur'an Çevirilerinin Dünyası*, Kaknüs Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.
Râğib İsfehânî, ebu'l-Kasım el-Hüseyn b. Muhammed, *el-Müfredât*, Daru'l-Kalem, Dimeşk 1412.
Taberî, Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr, *Câmi,,u'l-Beyân an Te'vîl Âyi'l-Kur'ân*, Daru Alemlî Kutub, Riyad, 2003
Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevrâ (ö. 279/892), *Sünen-i Tirmizî (el-Câmiu'l Kebîr)*, 3. Baskı, Dâru't-Ta'sîl, Kahire 1437/2016

¹² Tirmizî, Birr, 33.

¹³ Nesâî, Cihâd, 6; Ahmed, III, 429.